

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimas Lietuvoje, žmonių su negalia požiūriu

Tyrimo ataskaita, 2021

Leidiny parengtas įgyvendinant projektą „Inovatyvios priemonės – žmonių su negalia bendruomenės aktyvinimui įsitraukti į viešojo valdymo procesus“. Projektas finansuojamas pagal LR vidaus reikalų ministerijos Priemonę Nr. 10.1.2-ESFA-K-917 „Visuomenės nepakantumo korupcijai didinimo ir dalyvavimo viešojo valdymo procesuose skatinimo iniciatyvos“, bei neįgalųjų asociacijų veiklos rėmimo 2020 m. projektą

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Tyrimas atliktas Lietuvos negalios organizacijų forumo užsakymu.
Leidžiama naudoti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

Tyrėjai nuoširdžiai dėkoja visiems asmenims, atsiliepusiems į kvietimą dalyvauti šiame tyrime, ir skyrusiems tam laiko.

Turinys

Paveikslų sąrašas	4
Lentelių sąrašas	5
1. Tyrimo metodika, organizavimas, atlikimas.....	6
2. Tyrimo rezultatai	7
2.1. Duomenys apie respondentus	7
2.2. Bendras padėties vertinimas.....	11
2.3. Infrastruktūros pritaikymas negalią turintiems asmenims	22
2.4. Technologijų pritaikymas negalią turintiems asmenims.....	26
2.5. Ugdymo, švietimo prieinamumas negalią turintiems asmenims.....	28
2.6. Sveikatos paslaugų prieinamumas asmenims, turintiems negalią	31
2.7. Institucijų, nustatančių negalios/darbingumo lygį, vertinimas.....	44
2.8. Darbinė padėtis	45
2.9. Dalyvavimas reabilitacijos programose	47
Išvados.....	48

Paveikslų sąrašas

---

1 pav. Sociodemografiniai visų respondentų požymiai (n=387).....	7
2 pav. Sociodemografiniai respondentų, turinčių negalią, požymiai (n=255).....	8
3 pav. Respondento tipas (turintis negalią / atstovas) (n=387)	9
4 pav. Respondento negalios pobūdis (n=255)	10
5 pav. Kaip vertinama asmenų, turinčių negalią, teisių užtikrinimas Lietuvoje (n=387)	11
6 pav. Kaip pasikeitė asmenų su negalia padėtis Lietuvoje per pastaruosius penkerius metus (n=387) ..	11
7 pav. Viešai teikiamų paslaugų kiekis ir kokybė savarankiškam gyvenimui (n=387)	12
8 pav. Viešai teikiamų paslaugų kiekis ir kokybė savarankiškam gyvenimui (2016 m. tyrimo duomenys)	12
9 pav. Žinojimas apie Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvenciją (n=387)	20
10 pav. Žinojimas apie Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvenciją (palyginimas su 2016 metų tyrimo duomenimis)	20
11 pav. Žinojimas apie institucijas, ginančias asmenų, turinčių negalią, teises (n=387)	21
12 pav. Žinojimas apie institucijas, ginančias asmenų, turinčių negalią, teises (n=387) (palyginimas su 2016 metų tyrimo duomenimis)	21
13 pav. Infrastruktūros pritaikymas asmenims su negalia (n=387).....	22
14 pav. Infrastruktūros pritaikymas asmenims su negalia (2016 m. tyrimo duomenys)	22
15 pav. Technologijų pritaikymas asmenims su negalia (n=387)	26
16 pav. Technologijų pritaikymas asmenims su negalia (2016 m. tyrimo duomenys).....	26
17 pav. Ugdymo, švietimo prieinamumas negalią turintiems asmenims (n=387)	28
18 pav. Ugdymo, švietimo prieinamumas negalią turintiems asmenims (2016 m. tyrimo duomenys)	28
19 pav. Sveikatos paslaugų prieinamumas asmenims, turintiems negalią (n=387).....	31
20 pav. Sveikatos paslaugų prieinamumas asmenims, turintiems negalią (2016 m. tyrimo duomenys) ..	31
21 pav. Požiūris į negalią turinčius asmenis dėl jų reprodukcinės sveikatos (n=387)	32
22 pav. Požiūris į negalią turinčius asmenis (dėl jų reprodukcinės sveikatos) (2016 m. tyrimo duomenys)	32
23 pav. Patirtis dalyvaujant su neįgalųjų teisių realizavimu susijusiuose procesuose (pvz., neveiksnumo nustatymas, negalios/darbingumo vertinimas ir kt.) (n=387)	44
24 pav. Institucijų, nustatančių negalios/darbingumo lygį, vertinimas (n=387)	44
25 pav. Respondentų darbinė padėtis (n=387)	45
26 pav. Darbo sektorius („Nurodykite, kur dirbate“) (n=387)	45
27 pav. Valstybės subsidijos taikymas darbo vietai (dirbantys respondentai, turintys negalią) (n=111) ..	46
28 pav. Dalyvavimas neįgalųjų profesinės reabilitacijos programoje (respondentai, turintys negalią) (n=255)	47
29 pav. Įdarbinimas po profesinės reabilitacijos baigimo (respondentai, turintys negalią ir dalyvavę neįgalųjų profesinės reabilitacijos programoje) (n=60).....	47
30 pav. Kiek laiko dirbo įdarbinti baigę neįgalųjų profesinės reabilitacijos programą (respondentų skaičius n=15)	47

Lentelių sąrašas

---

1 lentelė. Komentarai ir pastabos apie asmenų, turinčių negalią, teisių užtikrinimą Lietuvoje	13
2 lentelė. Komentarai, pastabos ir pasiūlymai dėl infrastruktūros pritaikymo negalią turintiems asmenims	23
3 lentelė. Komentarai, pastabos ir pasiūlymai dėl technologijų pritaikymo negalią turintiems asmenims	27
4 lentelė. Komentarai, pastabos ir pasiūlymai dėl ugdymo ir švietimo negalią turintiems asmenims	29
5 lentelė. Komentarai, pastabos ir pasiūlymai dėl sveikatos priežiūros paslaugų gerinimo negalią turintiems asmenims.....	33
6 lentelė. Kokios sveikatos priežiūros paslaugos sunkiausiai prieinamos (atsakymai į atvirą klausimą) ...	34

1. Tyrimo metodika, organizavimas, atlikimas

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimą Lietuvoje.

Tyrimo objektas – Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendimas Lietuvoje.

Respondentai – negalią turintys asmenys ar jų atstovai.

Tyrimo metodas – kiekybinė apklausa internetu (savipildos būdu).

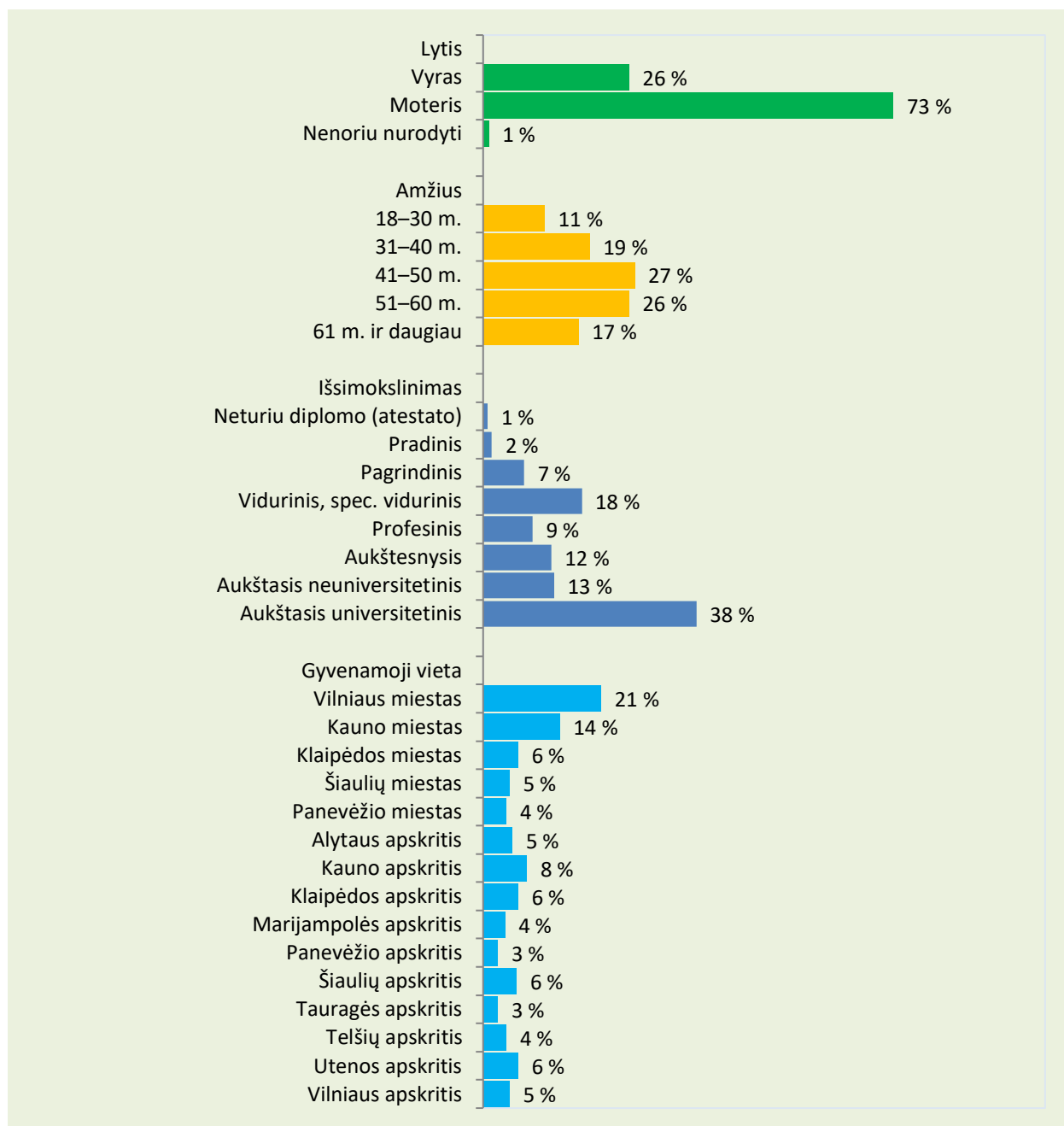
Tyrimo instrumentas. Tyrimui atlikti buvo naudotas klausimynas, kurį sudaro 30 požymių, vertinančių negalią turinčių asmenų padėtį, požiūrį, patirtį įvairiose gyvenimo sferose (ugdymo, viešojo sektoriaus įstaigų pasiekiamumo, sveikatos paslaugų prieinamumo ir kokybės ir kt.). Daugeliui vertinamųjų teiginių naudojama penkių balų skalė: „visiškai nepritariu“, „nepritariu“, „nei pritariu, nei nepritariu“, „pritariu“, „visiškai pritariu“ bei papildomas pasirinkimas „negaliu įvertinti, nežinau“ arba „nesusidūriau, nežinau“. Į apklausą taip pat įtraukti faktiniai klausimai apie darbą (ar šiuo metu dirba, kokiame sektoriuje, ar darbo vieta buvo ar yra subsidijuojama). Respondentai taip pat turėjo galimybę pakomentuoti ir išsakyti pastabas ties kiekvienu klausimų tematikos bloku. Taip pat į apklausą buvo įtraukti atviri klausimai, siekiant nustatyti specifiškumus. Socialiniai demografiniai klausimai apėmė respondento amžių, lytį, gyvenamąjį regioną, išsimokslinimą, negalios pobūdį (fizinė, intelekto, klausos, psichosocialinė (psichikos), regos ar kompleksinė).

Duomenų rinkimas ir tyrimo eiga. Tyrimo metu buvo siunčiami el. laiškai su kvietimu dalyvauti apklausoje bei laiške pateikta nuoroda į apklausą. Dalyvavimas apklausoje buvo savanoriškas. Tyrimas buvo atliekamas 2021 m. balandžio 12 d. – gegužės 27 d. Tyrimo metu el. nuorodą į apklausą paspaudė 623 asmenys. Anketos, kurios buvo pradėtos pildyti, tačiau nebaigtos, taip pat anketos, kuriose neatsakyta į sociodemografinius klausimus, į rezultatų analizę nebuvo įtrauktos. Ataskaita parengta remiantis 387 respondentų atsakymais.

Duomenų analizės metodai. Duomenys analizuoti naudojant IBM SPSS Statistics 25 bei MS Office 2016 Excel programas. Rezultatai analizuoti naudojant aprašomosios ir lyginamosios statistikos metodus. Skirtumams tarp grupių įvertinti naudojamas chi kvadrato kriterijus bei vienos imties t-testas.

2. Tyrimo rezultatai

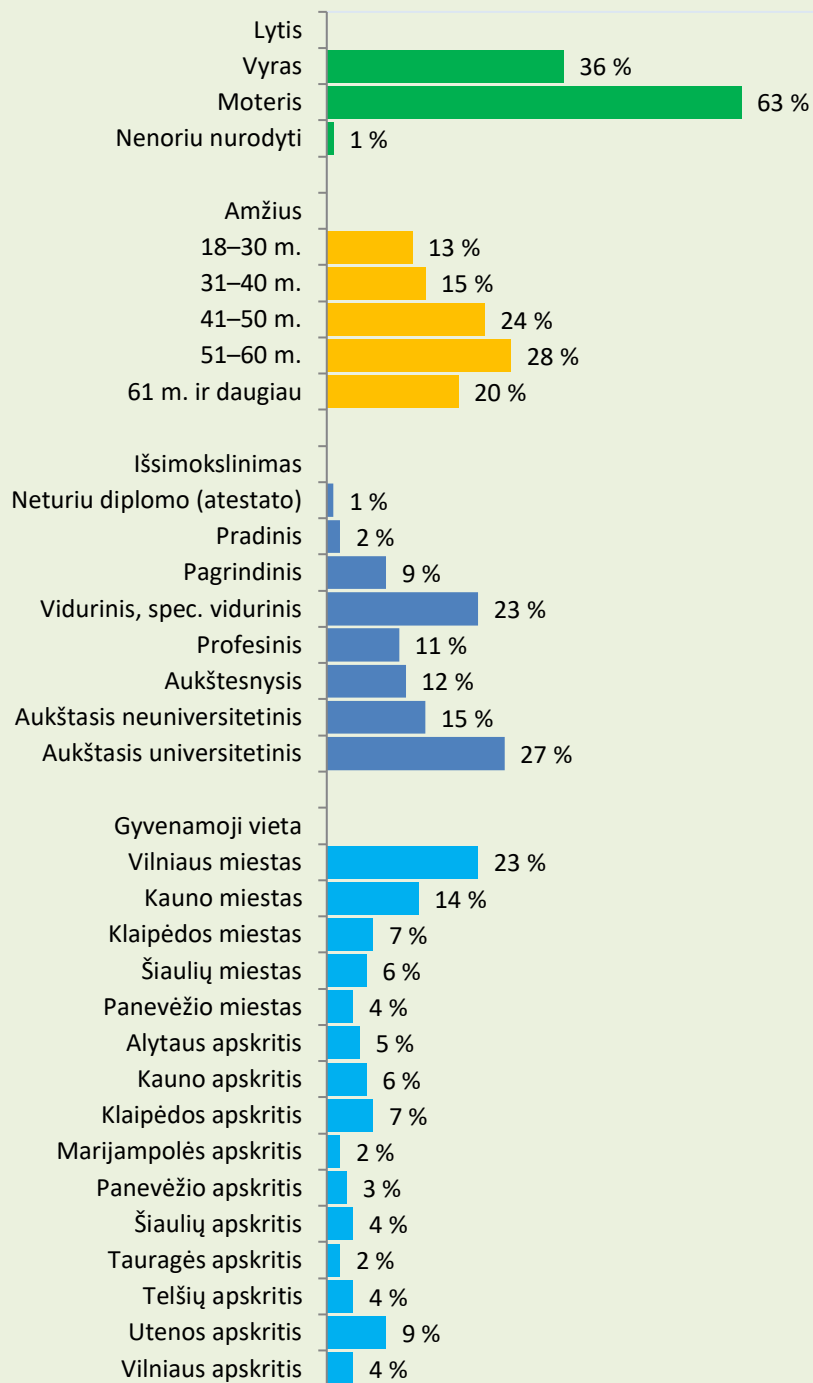
2.1. Duomenys apie respondentus

1 pav. Sociodemografiniai visų respondentų požymiai (n=387)

1 ir 2 paveiksluose pateikiami respondentų sociodemografiniai duomenys (lytis, amžiaus grupė, išsimokslinimas bei gyvenamoji vietovė). Pirmajame paveiksle pateikiami visų respondentų duomenys, antrajame – turinčiųjų negalią duomenys.

Apklausoje dalyvavo 72 proc. moterų ir 26 proc. vyrų, 1 proc. (5 respondentai) atsisakė nurodyti savo lytį. Apklausa reprezentuoja skirtingų amžiaus grupių respondentus, taip pat skirtinguose Lietuvos regionuose gyvenančius asmenis. Daugiau nei pusė respondentų (51 proc.) nurodė turį aukštąjį universitetinį išsimokslinimą (iš jų 38 proc. – universitetinį). Keli respondentai prie išsimokslinimo, nurodė (kalba netaisyta): „Magistras“ (2), „Studijuoju SMK“, „Nebaigtas vidurinis“, „nebaigtas aukštasis“, „Kauno kolegija, neišlaikytas baigiamasis“, „Dr. laipsnis“, „2 aukštieji universitetiniai“.

2 pav. Sociodemografiniai respondentų, turinčių negalią, požymiai (n=255)

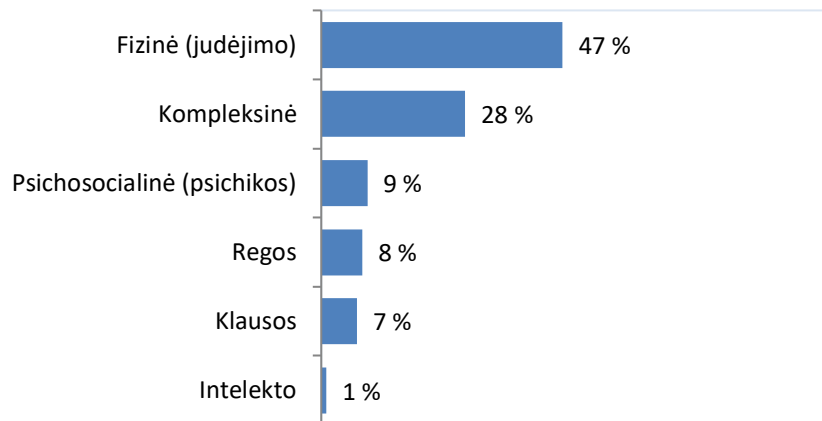

3 pav. Respondento tipas (turintis negalią / atstovas) (n=387)

66 proc. respondentų, dalyvavusių apklausoje, nurodė turintys negalią. 34 proc. nurodė, jog jie atstovauja neįgaliosius ar dirba su negalia susijusiose organizacijose.

Papildomai respondentai nurodė (kalba netaisyta): *Ankstyvoji reabilitacijos tarnyba; Asmeninis asistentas neįgaliųjų; Asmuo auginantis negalią turintį vaiką; Asmuo saugantis neįgalųjį; asmuo turintis neįgalųjį šeimos narį; Asmuo užaugęs neįgaliųjų šeimoje; Asmuo, auginantis neįgalų vaiką; Auginau a.a. dukrą, kuriai buvo nustatyta negalia; auginu 17 metų sūnų su judėjimo negalia; Auginu vaiką su negalia; auginu vaiką su negalia; Auginu vaiką su sunkia negalia ir slauga; Dukra turi negalią; globejas neįgalus; Globojantis neįgalų; Globoju brolių neįgalų. Šeimoje dukra ir vyras turi negalią; Globoju neįgalius asmenis, pilnamečiai po nepilnamečių globos; Ir auginu neįgalų sūnų; Mama (2); Mama (globėja) (2); Mama neįgalaus vaiko; Mama slauganti sunkios negalios sūnų; Negalia per asociaciją; Neįgalaus vaiko (1 metų) mama; Neįgaliojo mama; Neįgaliojo mama; neįgalus šeimos narys; Neveiksnius; Padėdu auginti sunku neįgalu anuka; Prižiūrintis neįgalų asmenį; prižiūriu neįgalų; Slaugantį neįgalų asmenį; slaugau dukrą; Slaugau negalia dukrą; slaugau sūnų su turintų sunkią negalią; Socialinis darbuotojas; Studentas, kuris domės šia tema; sveikas žmogus susiduriantis su neįgaliaisiais kas dieną; teikianti paslaugas neįgaliesiems; Turinti neįgalų vaiką; turintissūnų visiškos negalios; Turiu ir vaiką su poreikiais; turiu psichologinių sutrikimų, bet neįformintas neįgalumas; turiu vaiką su sunkia autizmo negalia.*

„Jūsų negalios pobūdis“

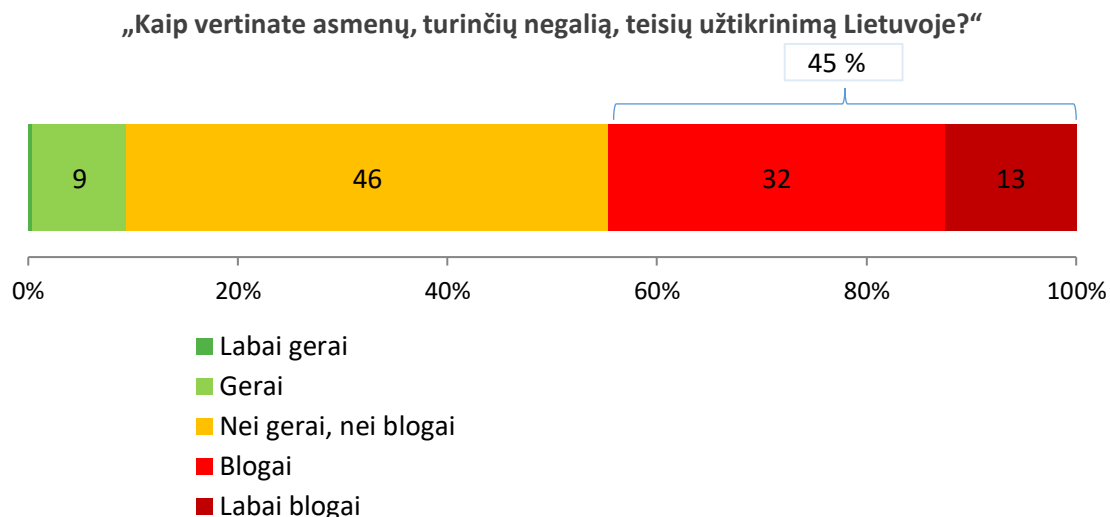

4 pav. Respondento negalios pobūdis (n=255)

Didžiausia dalis respondentų nurodė turintys fizinę (judėjimo) negalią (47 proc.), 28 proc. respondentų turi kompleksinę negalią, 9 proc. – psichosocialinę, 8 proc. – regos bei 7 proc. – klausos negalią. 1 proc. (2 respondentai) nurodė turį intelekto negalią.

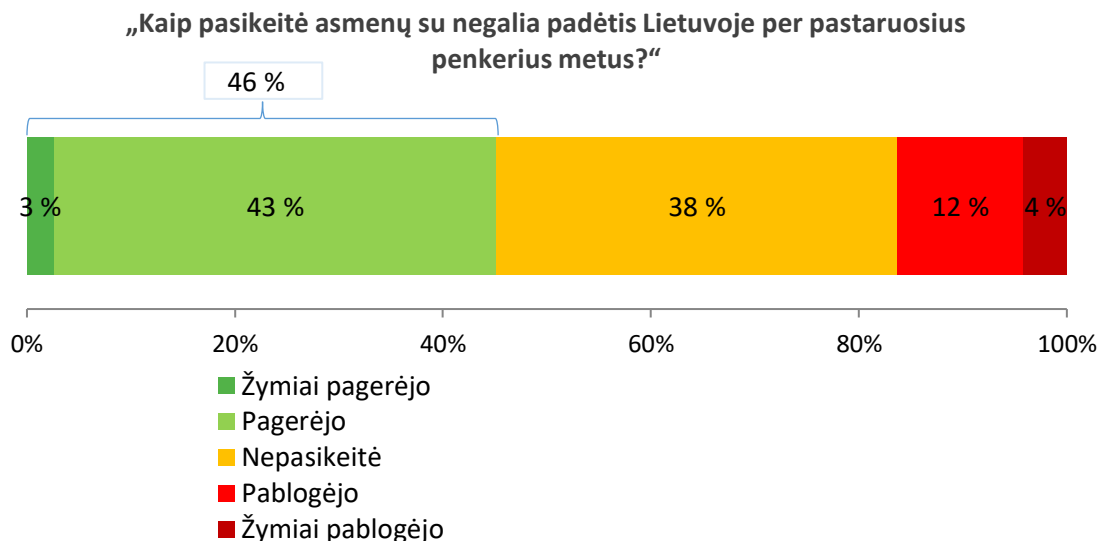
Respondentai turėjo galimybę įrašyti (patikslinti) negalios tipą. Buvo nurodyta (kalba netaisyta): *astma sunki forma; Autistas (Aspergerio sindromas), 1-mo tipo cukrinis diabetas; Autizmas; CP; epilepsija; Imuninė; Inksto transplantacija; Inkstų; Inkstų nepakankamumas; IS; Kvėpavimo funkcijos sutrikimas; lėtinė liga (3); Lėtinės ligos su komplikacijomis; Mano sūnui nustatytas autizmas; Nefrologine negalia; Nervų pažeidimas, šlapimo ir išmatų nejutimas; nevaldomas žarnynas po onkologijos; Onkologijos (2); Po inksto transplantacijos; po transplantacijos (2); raidos ir protinis atsilikimas; sirdies liga, epilepsija, vėžys; Slaugau vyrą ir anūkę; Sūnaus tokios negalės; sūnus intelekto negalia, aš širdies nepakankamumas; Transplantuota; Transplantuotas inkstas; Vaiko negalia, tai mišrus raidos, ir protinis atsilikimas; vaikui daug širdies ligų, operacijų, autizmas; Vaikui psichikos negalia; Vidutinis neigalumas.*

2.2. Bendras padėties vertinimas

5 pav. Kaip vertinama asmenų, turinčių negalią, teisių užtikrinimas Lietuvoje (n=387)

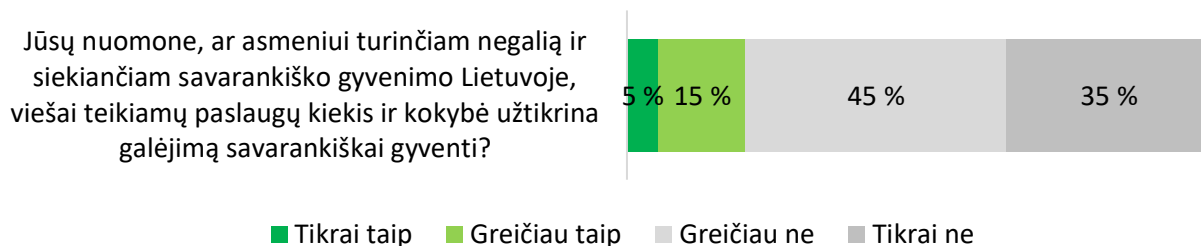
Beveik pusė respondentų (45 proc.) neigiamai vertina asmenų, turinčių negalią, teisių užtikrinimą Lietuvoje (5 pav.). Dešimtadalis respondentų negalią turinčių asmenų teisių užtikrinimą vertina teigiamai, beveik pusė (46 proc.) – vertina vidutiniškai („nei gerai, nei blogai“). Nėra statistiškai reikšmingų skirtumų vertinant negalią turinčių asmenų ir jų atstovų nuomones (abi grupės padėtį vertina panašiai).

6 pav. Kaip pasikeitė asmenų su negalia padėtis Lietuvoje per pastaruosius penkerius metus (n=387)

Vertinant asmenų su negalia padėties pokyčius Lietuvoje per pastaruosius penkerius metus, 46 proc. respondentų nurodė, jog padėtis pagerėjo, 16 proc. – jog padėtis pablogėjo (6 pav.). Negalią turintys asmenys linkę kritiškiau vertinti pokyčius per pastaruosius penkerius metus lyginant su negalią turinčių asmenų atstovų nuomone (skirtumas statistiškai reikšmingas).

2021 m. tyrimo duomenys

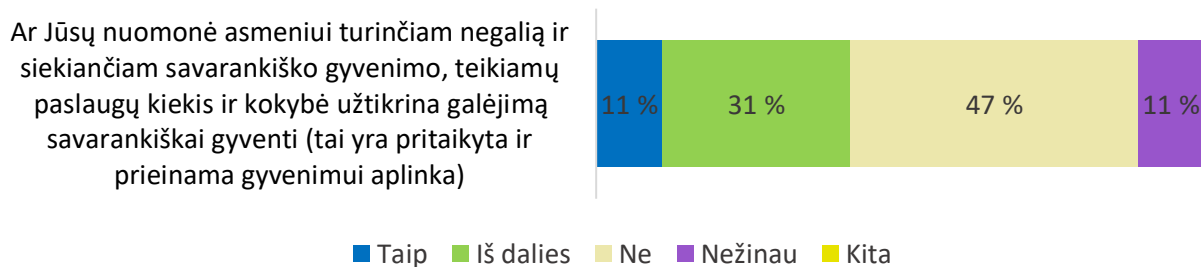

7 pav. Viešai teikiamų paslaugų kiekis ir kokybė savarankiškam gyvenimui (n=387)

Penktadalis respondentų pritaria, o trys penktadaliai – nepitaria, jog Lietuvoje viešai teikiamų paslaugų kiekis ir kokybė užtikrina galėjimą savarankiškai gyventi negalią turinčiams asmeniui. Statistiškai reikšmingai skiriasi nuomonės negalią turinčių ir juos atstovaujančiųjų. Kritiškiau situaciją yra linkę vertinti negalią atsotvaujantys asmenys, nei patys neįgalieji.

Lyginant su 2016 m. apklausos duomenimis, 2021 m. situacija vertinama kritiškiau (palyginimui, žr. 7 pav., 8 pav.).

2016 m. tyrimo duomenys

8 pav. Viešai teikiamų paslaugų kiekis ir kokybė savarankiškam gyvenimui (2016 m. tyrimo duomenys)

Spalva	Subjektyvus priskyrimas
Žalsva	Pozityvus (teigiamas) vertinimas
Gelsva	Neutralus / vidutinis vertinimas
Rausva	Neigiamas vertinimas / siūlymai tobulinimui

1 lentelė. Komentarai ir pastabos apie asmenų, turinčių negalią, teisių užtikrinimą Lietuvoje

Patvirtinantys teiginiai ir siūlymai (originalo kalba, kalba netaisyta)

Pozityvus vertinimas

- *Viskas gereja! Ir pačiam neigiamam reikia dometis įstatymais.*
- *Vienoje sferoje neįgaliųjų teisės liktais ir užtikrinamos (pavyzdžiui, socialinių paslaugų teikime), kitose ne (pavyzdžiui: darbo rinkoje).*
- *Šiek tiek einama teisingu keliu.*
- *nesijaučiu kitokiu žmogumi, nei visi Lietuvos piliečiai. O negalią turintys žmonės žino savo teises geriau net ir pasinaudoja dar jomis dažniau nei sveikieji.*
- *Nepriklausomoje Lietuvoje padaryta nemaža pažanga šių žmonių teisių ginimo srityje - šie žmonės palaipsniui tampa matomi, jų balsas iš dalies girdimas, jie gauna tam tikras socialines paslaugas, pagalbą, būriasi į įvairias organizacijas, turi galimybę tobulėti, aktyviau dalyvauti visuomenės gyvenime.*
- *Yra tikrai gerų organizacijų, kurios padeda spręsti problemas, aišku jeigu žmonės drąsus, labai prisideda žiniasklaida.*
- *Yra žmonės, kurie atstovauja neigaliųjų teises.*
- *Gerai, nes valstybė kiek gali padeda.*
- *Tiesa, kai kur pagerėjo privažiavimas vežimėliu, ypač į maximas. Norfas, nes ten jie laukiami. Ligoninėse dar sunku, ypač rajoninėse. Sunku rasti darbą nors daug vykdomų projektų. Pagerėjo užimtumas, bet per dideli reikalavimai reabilitacijos projektams ir labai mažai skiriama tam lėšų. Draugijų darbuotojai dauguma pensijinio amžiaus. Kas dirbs vėliau už tokius atlyginimus? Ačiū. Sėkmės.*
- *Auginu sūnų su sunkia protine ir psichine negalia, jam 35 m. Per tiek laiko bent jau kažkas pradėjo keistis įstatyminiame lygmenyje, atsiranda bendruomeninių paslaugų, tačiau iki pilno priėmimo į bendruomenę kaip lygiateisio nario dar labai ilgas ir skaudus kelias. Tai susiję nuo nuostatomis ir požiūriu, kuris, deja keičiasi vangiai...*
- *Aciu*
- *Ačiū visiems, kam rūpi svetimas skausmas.*
- *Ačiū, kad išklausėte.*
- *Geriausios Kloties Jums.*
- *Lauksiu tyrimo rezultatų. Ačiū ir sėkmės tyrėjams!*
- *Linkių sėkmės darbuose. Jie tikrai svarūs.*
- *Malonu - buvo - dalyvauti.*

Neutralus vertinimas

- *ŽN teises vis aktyviau gina n NVO, tačiau ir NVO susiduria su žmogiškųjų išteklių ir finansavimo advokacijai trūkumu. Ir patys ŽN menkai įsitraukia į savo teisių gynimą. Į teismus ŽN neina, kadangi procesai užsitęsia labai ilgai, reikalauja daug lėšų ir sveikatos.*
- *Dialogo trūkumas tarp paslaugų vartotojų, paslaugų teikėjų ir organizatorių ir politikų.*
- *Tiesiog nesu skaičiusi apie neįgaliųjų teises.*
- *Teisės kaip ir visų - gerai kol gerai...*
- *PAJUDINKIT SOC .ATSAKINGUS VADOVUS.ISTATIMU PRIRASITA .SEIMO PATVIRTINTA.O JIE TAIP IR GULI STALCIOSE.O JEI PAREIKALAUNI.TAI UZSITRAUKI SAU NEMALONIA./RAUPSOTAS ESI/.*
- *Tarnybų lyg ir nemažai, bet kai iškyla problemos, jų sprendimas klimsta biurokratijoje, o asmenims, turintiems*

Patvirtinantys teiginiai ir siūlymai (originalo kalba, kalba netaisyta)

- sunkią protinę negalią, teisių užtikrinimas dažnai priklauso nuo globėjų ar paslaugas teikiančiųjų malonės.*
- Situacija ne tokia gera, kokia norėtūsi kad būtų ar tokia, kokią galėtū būti. Bet lyginant 5 ar 10 metų atgal - dabar situacija ženkliai pagerėjusi.*
- Reikia visko reikalauti. Tėvai jau pavargę kovoti.*
- Priklauso nuo negalios tipo.*
- Sąlygomis.*
- Labai mažai kada išsiruošu iš namų,tai daug ko negaliu pakomentuoti,nes tiesiog nežinau.*
- labai norisi akcentuoti aplinkos pritaikymą silpnaregiams. Prastai matančių žmonių daugėja, pats laikas atkreipti į tai dėmesį ir didinti visuomenės supratimą šiuo klausimu.*
- bukim sveiki,kiek imanoma,antraip ateis diena,kai reikes paciam kapo duobe issikasti neigaliam tuo labiau neturinciam pinigų*
- Butu gerai,kad neigaliesiems butu skirta daugiau pagalbos visapusiškai nežiurint į jų padėti vosuomenėje.*
- neteterminuotas psich invalidumas kojoa nevaiksto guliu 7 m nematau net dangaus pro langa zmona globeja negauna uz mano prieziura pasalpos nezinom kaip susitvarkyt man jau 80 m.*
- Nesusijas. Galetu neigalus informuoti kokios pagalbos gali gauti,kokias kompensacijas ar paslaugas ir kur remontuoti neigaluju technika.*
- Jai neįgalus pradėta dirbti. Tai nerikia atimti su 20 % darbingumu tai neatimkite patalpų tegu dirba nes Sodrai mokės mokesčius.*
- Jūsų anketa skirta fizinę negalią turintiems asmenims. Neįgalumo org. nesirūpina protinę negalią turinčiais. Jiems nustatomas darbingumas iki 35 proc, tačiau niekas nepasirūpina jų įdarbinimu.*
- Agresyvus psichologinis smurtas.*
- Ar juma užtenka neįgalumo išmokos kad gyventi oriai? Ar sulaukėte psichologinės pagalbos kai iš darbo žmogaus tapote invalidu?Kaip valstybė padeda ,kurie prižiūri neįgalų...*
- Atrodo, kad Lietuvoje yra (rodamos/dedamos pastangos dėl jų) neįgalūs mažamečiai (tol kol patenka į spec. klases ar lavinamąsias klases) ir senjorai. Tas amžiaus tarpsnis paauglystės, jaunimo yra pamirštas. Jie tiesiog turi "išplaukti" tik tėvų dėka. Visuomenė ir įstaigos juos pamiršę.*
- seimos gyd nesiuncia dokumentu neigaliojo komisiai del globos paskirimo nezinau kodel.*
- Požiūris į žmogų, kokybiško gydymo prieinamumas, reabilitacijos-sanatorinio gydymo prieinamumas sunkios negalės žmonėms(globėjai turi susimokėti už apgyvendinimą ir t.t.).*
- Paprasti,sveiki žmonės kai kada pakovoja už savo teises,tai būtų naivu manyti jog neįgalieji nesusiduria .*
- niekam neįdomu, kur žmogus gyvena, kaip juda, kaip pasiekia reikiamus objektus.*
- žmonių požiūris.*
- Nežinau kaip išgyventi.*
- Nesuprantu apie koki įpasirinkima kalbate.*
- neteko susidurti ,o gal tiesiog nežinojau savo teisiu.*
- Nenoras ir negebėjimas gyventi su negalią turinčiais.*
- Neįgaluosius atstovauja tiek organizacijų, kad nebežinai kas čia per grupė ir kokiu 'projektinių finansavimų medum' ten taip patepta, kad visi tik už juos. Gaila, kad niekas taip neatstovauja paprasto, mokesčius mokančio, šeimą turinčio eilinio žmogaus, kuris neturi negalių, nėra homoseksualus.*
- Negaliu savarankiškai pasiekti norimų tikslų. Turiu judėjimo negalią.*
- Ne visi turi teisę IŠGYVENTI!*
- Mano teisės bus užtikrintos, kai aš be kitų pagalbos, galėsiu susitvarkyti visus savo reikalus.*
- Nebuvau susidūrusi,sunku pasakyti.*
- Lietuva-plati sąvoka.Yra absoliučiai visko.*
- Kol kas neturėjau jokių apribojimų...*
- kokios ten teisės,jei valdzia parase istatymatai joku isimciu nera.*
- kiekvienas neįgalusis individualus,neįlįsiu į jo galvą,ir nepasakysiu,kokios jo problemos,aš su tuo nesusidūriau.*

Patvirtinantys teiginiai ir siūlymai (originalo kalba, kalba netaisyta)

- Jeigu reike dirnti, tai ne žiuri kad neigalus, reikalavimai kaip sveikam....
- Jau komentavau, neįgalusis kitiems kuria dšrbo vietas. Tai jie turėtų būti apdovanoti už dšrbo vietų sukūrimą. O jam pačiam jokių, aš tik už tai, kad neįgalus žmogus gautų tiesiogiai išmokas ir pats samdytų paslaugas teikiančius darbuotojus, kitu atveju paslaugų sistema pradeda tarnauti sau, kad išlaikytų etatus.
- Jei "prieisi prie "teisių" - tai bus užtikrinta.
- Jei tau virš 18, sedek namie. Jei esi neveiksnus, sedek namie su tėvais.
- Dažni dalies visuomenės protestai prieš grupinius gyvenimo namus ir pan.
- Butina vyriausybeje priimti istatymus neigaliuju visu lygioms teisems.
- Dar daug trukdžių.
- Dar daugelyje sričių trūksta pokyčių, kurie užtikrintų bendrai visiems asmenims turintiems negalią savarankišką gyvenimą.
- Blogiausias visuomenės apšvietimas dėl negalios nors vienas kur dirbi ar gyveni pasako kad serga epilepsija tai jau pašaipa (pripulnis), Teko susidur susidurti su globos namų integracijos projektu prog. tai kaip pirma 10 žmonių kėlė į miestą gyventi visas miestas baisiausia siuto kreipinėjosi į mera įstaigos vadova kad nekeltu, bet nepamenu prieš kiek laiko 5, 7, 8,9 kaip dar buvo sadm. didelius globos namus uždaryti tai tada niekas nežiūrėjo kas gyvens šalia jų vistiek dėjo kad liktu globos įstaiga.
- Trūksta drastiškesnių priemonių ir valdžios institucijų tinkamo požiūrio.
- Viskas prasideda nuo valdininkų ir politikų požiūrio.
- Žmonėms, turintiems negalią, norėtųsi daugiau moralinės ir finansinės paramos.
- Žmonių su negalia NVO galėtų teikti daugiau paslaugų, jei valstybė nelaikyti jų podukrų vietoje, t.y. skirtų adekvatų finansavimą. Dėl kokybiškesnių advokacijos, atstovavimo paslaugų, žmonės su negalia gyventi kokybiškesnį gyvenimą.
- Sunkus iššūkis-būti negaliam.
- Reikia daugiau demesio ir supratimo.
- Reikėtų vienodos tvarkos visose savivaldybėse dėl neįgaliųjų parkavimo vietų įrengimo prie gyvenamosios vietos. Vienos savivaldybės įrengia jas nemokamai, kitos – ne.
- Tiksliai į jus klausimus negalejau atsakyti, nes su sunkiu invalidumu susiduriau tik padedama aukleti anuka jau 4metus. O atsakyti pilnai apie sunkumus „jūs anketoje tokiu klausimu net nera viskas pavirsutiniskai. Sekmes.
- Tiekime kad viskas bus geriau ...
- Pamišote paminėti, kokias išvadas ir realius veiksmus pritaikote išanalizavę anketas.
- Gyvenu iš 110 eurų į mėnesį. Nėra pagalbos, nuomuojuosi kambarį, neįgalumas 50%, o pensija 159 eurai, likusią dalį pasiima antstoliai... Anksčiau net pusę, o moku ne dėl savo kaltės. Darbo neįmanoma tinkamo rasti, o radus kažką esi išnaudojamas, mokama mažai. Dabar klinikoje po antros jau operacijos (komplikacijos)... Tad neįsivaizduoju kaip pragyventi, nei maistui, nei vaistams nelieka ir sunkiai gali sulaukti pagalbos. Niekad nesikreipiau dėl maisto davinių, nes maniau, kad yra blogiau gyvenančių, tačiau matau atvirkštinių variantų, kas prašinėja turintys viską ir galintys oriai gyventi. Aš negaliu. O kaip padėti dukrytėm dvynukėm pirmoje klasėje septynių metų? Iš seniūnijos pagalbos nesulauksi dėl kvailų įstatymų be išimčių.... Noriu dirbt, uždirbt, jaustis pilnaverčiu visuomenės nariu, gyventi, turėti gyvenamą plotą, padėti vaikams, gyventi oriai ir nežeminančiai. Dar tas, kad dirbus pagal patentą ar verslo liudijimą, neįskaitoma į stažą, nors visi mokėjome mokėščius... Jei tu stovi biržoje, (UZT), tai skirtas dau pašalpas minusuoja netektą darbingumo pensiją ir tau dasideda tik keli eurai... Tai prie ko mano liga ir noras dirbti (net nepasiūlo), oriai jaustis, kad užtektų pavalgyti ar įsigyti vaistus. ??? [šis respondentas nurodė savo vardą pavardę ir telefono numerį, kurie iš ataskaitos yra išimti dėl asmens duomenų apsaugos].
- Įdomu kodėl nevienodai mokama našlaičio išmoka neįgaliajam. Pvz mokama išmoka netekus vieno iš tėvų jei neįgalumas nustatytas iki 24m tačiau išmoka nemokama jeigu esi visiškai našlaitis (netekęs abiejų tėvų kai buvo 5m) globojo svetimi žmonės (jiems tuomet buvo mokama 60rub išmoka iki suėjo 18m našlaiciui) bet nebuvo nustatytas neįgalumas nors aukšto laipsnio toliaregyste buvo nuo pat gimimo (tai įrodo med dokumentai specifizinio lavinimo grupė mokykloje) Neįgalumas nustatytas 31m Tais laikais gėda buvo būti invalidu todėl globėjai sfengesi kad būčiau kaip visi "normalus vaikas" ir nereiktų atiduoti į aklųjų mokyklą nes labai buvau prie jų prisirisusi **Norėtųsi sužinoti gal yra kokios nors šio įstatymo išimtys kas liečia šią situaciją.**
- Patekus į ligoninę su neveiksniu, pirmo lygio slauga turinčiu asmeniu labai reikalinga butu atskira palata. Labai

Patvirtinantys teiginiai ir siūlymai (originalo kalba, kalba netaisyta)

svarbu ir aktualu man su dukra.

- Esu 13 metų persirges insultu ,nevaldau kairės pusės nei rankos , nei kojos , po insulto prasdėjo epilepsija ,labai sunkios formos , gyvenu vienas , man reikalingas žmogus , kuris ateitų padėti nors 2 val . per dieną ,padaryt valgyt ir kitką ko pats neistengiu, Aš tik šliaužioju po kambarį pasiremdamas keturšake lazda. Prašė kad skirtų man pagalbininką , bet atsakymas kad man nepriklauso , kur kreiptis , nežinau , nes jau taip gyventi nebeimanoma.*
- Per daug metų to dar nebuvo, bet pastaraisiais metais prie Verygos, tenka labai daug primokėti už nuolat gyvybei svarbius vaistus, primenu esu su transplantuotu inkstu. Sergu nuo vaikystės t.y. virš 20 m.*
- Nors pandemija palietė visą visuomenę, žmonės su negalia - viena pažeidžiamiausių jos grupių, kurį pastaruoju laikotarpiu vėl atsidūrė užribyje ir neviltyje, nes stringa socialinių paslaugų teikimas, sveikatos priežiūra, švietimo sistema.*

Neigiamas vertinimas

- Žmogus pasmerktas mirčiai, nei vaistų, nei maisto už invalidumo išmoką nenusipirksi. Kompensuoja tik tuos vaistus, kur lėtinės ligos, o gretutines ligas gydykis kaip išmanai.*
- VISUR REIKIA MUSTIS GALVA I SIENA.KAD KA NORS ISPEST.*
- globos ir rūpybos skyriuje dirba žmonės kurie nekenčia negaliu žmonių, o viršininkai statomi pagal politikų norus (Trakai).*
- Globeju ir slaugytojų padėtis apverktina.*
- Viskas vyksta labai vangiai, asmenims trūksta pritaikytu mokymo įstaigų, darbo vietų, aplinkos visuomenėje, neįgalieji jaučiasi kaip nuolatiniam karantine.*
- Net ir jū svarbiau įsisavinti kokio fondo pinigus, o veiksmą įmituoti dėl veiksmo. Bet ačiū ir už tai.*
- Neįgalūs žmonės yra diskriminuojami , visiškai darbdavys neatsižvelgia į tai ką žmogus moka, ar gali nors kiek atlikti tą darbą. Jie sužino kad neįgalus esi ir iš kart atleidžia ar nepriema.*
- Kiek nebuvo apklausų, niekas nesikeičia. Neįgalieji ir jų artimieji yra tik paslaugų sistemos įkaitai. Žeidžia tokie žodžiai, kad bijomasi duoti daugiau pinigų, kad neįgalieji " nepravalgytų". Tarsi mes neprotaujame ir negebame panaudoti lėšų savo gerovei !!!*
- Čia taip pat yra ši apklausa tik dėl to kad kažkas galetu pasidėti pliusiuka sau kad tipo dirba o naudos neigiamajam bus lygiai nulis.*
- Manau kad veltui darot apklausas nes vistiek nieko nesikeis,sistema totaliai korumpuota ir orientuota į partijų pasipiniginimą vietoje pagalbos neįgaliesiems.*
- Nežinau kokia apklausos prasmė. Sunku net suskaičiuot kiek yra įvairių organizacijų kurios sukurtos ir deklaruoja rūpinimąsi invalidais,bet realiai be artimųjų esi nulis.*
- Kodel nera klausimo apie labai mažas , tikrai labai mažas pašalpas! Žmonės negali dirbti ir pašalpos yra niekinės! ar taip galima reklamuoti kitas priemones, jeigu neįgalieji badauja?*
- Kur kreiptis norint gauti informacijos,kas tvarko įstatymus. Būtina peržiūrėti įstatymus,nes dabar žmogus turintis negalia negali turėti vaikų arba jei turi vaikų operacijas ir sirgimus gulėjimą ligoninėse turi pamiršti arba turi meluoti tai pačiai valstybei.*
- Dauguma neįgaliųjų žmonių gyvena žemiau skurdo ribos. Ne visi gali konkuruoti darbo rinkoje. Dažniausiai yra siūlomi valytojo, siuvėjo, pakuotojo pozicijos. Tai rodo darbdavių požiūrį į neįgaliuosius. Neįgaliojo vežimėliai ir pagalvėlės kasmet brangsta, ne visi neįgalieji dirba ir gali primokėti trūkstamą sumą. Vadinasi ne visi gali įsigyti reikiamos tinkamos technikos pagal savo poreikius. Aš paliečiau tik vieną negalią, -fizinę -judėjimo, todėl atsakymai gal nebuvo tokie išsamūs. Sėkmės Jums.*
- Dėl neįgalumo nustatymo,ir pratęsimo,tai kooosmosas.Turi mano nuomonę,ką kas jiems atstovauti,nustatant neįgalumą.Ir vaistai,liga nustatyta,nuo skausmo mokėti visą kainą už vaistus?Tai čia tipo Lt jau geriau?*
- Viskas darome per jėgą, iš reikalo, kad tik užsidėt paukščiuką ir tik ant popieriaus, kad "gal praslįsim", bet realiai nei paslaugų, net informacijos apie jas, valstybė neteikia. Daug apie ką sužinau iš nevalstybinių irganizacijų, vienijančių neįgaliuosius ir jų šeimas (pvz. "Lietaus vaikai").*
- Valstybės politika nesuformuota.*
- Užimtumo tarnyboje,paaiškinau savo neįgalumą.Man atsakė,tu išsiregistruok,tokio darbo negausi,ir tipo tau nėra ką čia dabar veikti.*

Patvirtinantys teiginiai ir siūlymai (originalo kalba, kalba netaisyta)

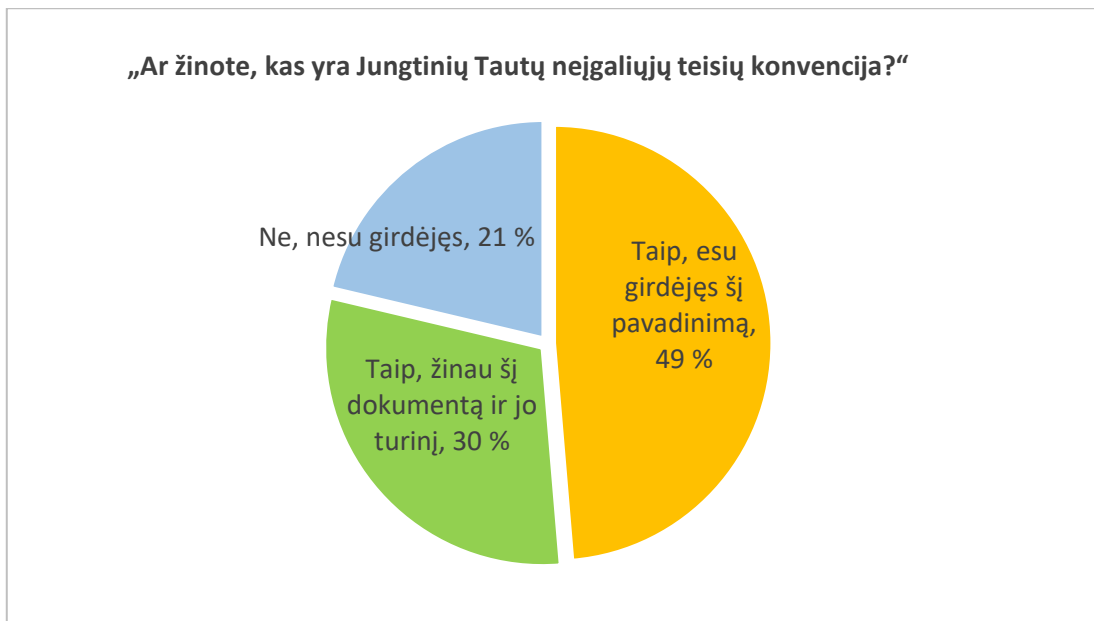
- Vienoje sferoje neįgaliųjų teisės liktais ir užtikrinamos (pavyzdžiui, socialinių paslaugų teikime), kitose ne (pavyzdžiui: darbo rinkoje).
- Už kritika ,korupcijos ivardinimą,tyčinio pareigų neatlikimo paviešinima esu išvartytas iš dviejų draugijų ir persekiojamas policijos.
- truksta demesio.
- toli iki visiško savarankiškumo, paslaugų pasiekiamumo ir pan.
- Teisių užtikrinimo instancijose dirba daugumoje sveiki asmenys, kuriems sunku suprasti turinčius negalią. Pačios valstybinės įmonės sunkiai priima darbuotojus su negalia, tas pats ir privačiame sektoriuje. Teisė į orų gyvenimą, darbą sunkiai įgyvendinama.
- Teisės tik deklaruojamos, bet neįgyvendinamos. Vyrauja medicininis modelis, kad viską galima spęsti medikamentais ir neįgaliuosius apgyvendinant stacionariose įstaigose, izoliuojant nuo visuomenės.
- Teisės dažnai pažeidžiamos,asmuo neturi pasirinkimo laisvės.
- Teisės tik ant politikų ir suinteresuotų organizacijų popieriaus. Gyvenime jokių teisių nėra, arba padaryta taip, kad tų teisių tu net nenorėtum eiti ieškoti.
- Teisė į mokslą mūsų apskrityje neprieinama dėl lėšų trūkumo.
- Šiuo metu visi Lietuvoje beteisiai.
- Taip kad nebutu tokios apklausos pilstymas i tucio i kiaura ir sekmes isisavinat europines lesas , su neigaliais viskas gerai yra, tik labai daug aplink visokio neiskaus plauko veikeju ir anketu sudarytoju, tad veiksmas padakit žmonem kuriem tikrai reikia pagalbos , sekmes.
- Susiduriau pati ne sykį,yra tokių atvejų kur valstybė apie juos nežino. Turiu negalia,operavo mane,turiu vaikus išsituokusi esu. Tokioje situacijoje mama mano norėdama pažiūrėti anūkus negauna biletėnio. Kur yra ginamas žmogus su negalia? Kur ginami vaikai? Kur mamos ginamos? Kitas nori padėti žmogui su negalia artimas ir jis kenčia,turi išėiti iš darbo.
- SOCIALINĖ PUSĖ: Vis dar yra sunkiai pasiekiamų viešų vietų, trūksta kurčiųjų kalbos vertėjų, knygos brailio raštu yra sunkiau pasiekiamos periferijos gyventojams, vaikams su negalia trūksta pedagogų padėjėjų ir psichologų jiems ir šeimos nariams - tai labai apsunkina žmonių su negalia prisitaikymą ir įsiliejimą į normalų kasdieninį gyvenimą. EKONOMINĖ PUSĖ: netekus darbo bedarbio pašalpa mokama išskaičiuojant gaunamą pensiją, t.y. DISKRIMINACIJA NES SVEIKAS ŽMOGUS IR LENGVIAU DARBĄ SUSIRANDA IR VISĄ BEDARBIO IŠMOKĄ GAUNA, BET JUK NEĮGALUS LYGIAI NUOŠIRDŽIAI DIRBA IR MOKA MOKESČIUS. KAI SKAIČIUOJAMOS PAPILDOMOS ATOSTOGŲ DIENOS TURI RINKTIS AR IMI DIENAS UŽ NEGALIĄ AR UŽ IŠDIRBTĄ VIENOJE ĮMONĖJE LAIKĄ. TAI VĖL DISKRIMINACIJA, NES SAVE DARBUI ATIDUODI NE MAŽIAU UŽ SVEIKĄJĮ O LIGOS PATS NEPASIRINKAI DIRBI NES NENORI BŪTI IŠLAIKYTINIU. IR PENSIJA...GAL GALIMA NORS PUSĘ GAUNAMOS NEGALIOS PENSIJOS PALIKTI PRIE UŽSITARNAUTOS, NES DIRBTI TOJE PAČIOJE POZICIJOJE, TURINT NEGALIĄ, TIKRAI BUVO SUNKIAU, IR IŠLIKTI SUNKIAU, IR PRISITAIKYTI PRIE PENSININKO GYVENIMO TIKRAI SUNKIAU, NES NEGALIOS PENSIJA PRAKTIŠKAI SUNAUDOJAMA VAISTAMS, BŪTINIUSIOMS SVEIKATOS PALAIKYMO PROCEDŪROMS,,TAIP NESINORI TAPTI SUNKIAIS LIGONIAIS IR IŠLAIKYTINIAIS.
- Protinė negalià turintys asmenys is vis neturi teisių į orų gyvenimą.
- Prasta informacija,nuolatinė kova už tai,kas tau priklausu,popierizmas,vilkinimaas.
- Tiesa, kai kur pagerėjo privažiavimas vežimėliu, ypač į maximas. Norfas, nes ten jie laukiami. Ligoninėse dar sunku, ypač rajoninėse. Sunku rasti darbą nors daug vykdomų projektų. Pagerėjo užimtumas, bet per dideli reikalavimai reabilitacijos projektams ir labai mažai skiriama tam lėšų. Draugijų darbuotojai dauguma pensijinio amžiaus. Kas dirbs vėliau už tokius atlyginimus? Ačiū. Sėkmės.
- Pats Neįgaliųjų departamentas „atsimėto,, įstatymų interpretacijomis. Nėra atvejo vadybininko, kuris supažindintu su galimybėmis, teisėmis, įstatymais. Soc.paslaugos apgailėtoje būklėje. Padaro viską, kad reikėtų kuo mažiau vargintis. Visą atsakomybę perkelia visuomenininkams. Jų projektus vertina nekompetetingi, šališki politinėms jėgoms atstovai.
- Parduotuvėse nėra kur atsisėsti, kai skausmas nebepakeliamas.
- pati po suzeidimo turejau negalia priedo mamos prieziura,kur beeidavau,netgi i paprasciausia darbeli,atsakydavo,kiti kalbet net nesivargindavo,o kur ir priimtu salygos budavo tokios,kad paciai rankas atmusa noretu dirbti ,salygos budavo neadekvacios.
- Nieksm nerūpi negalių turintys žmonėd.

Patvirtinantys teiginiai ir siūlymai (originalo kalba, kalba netaisyta)

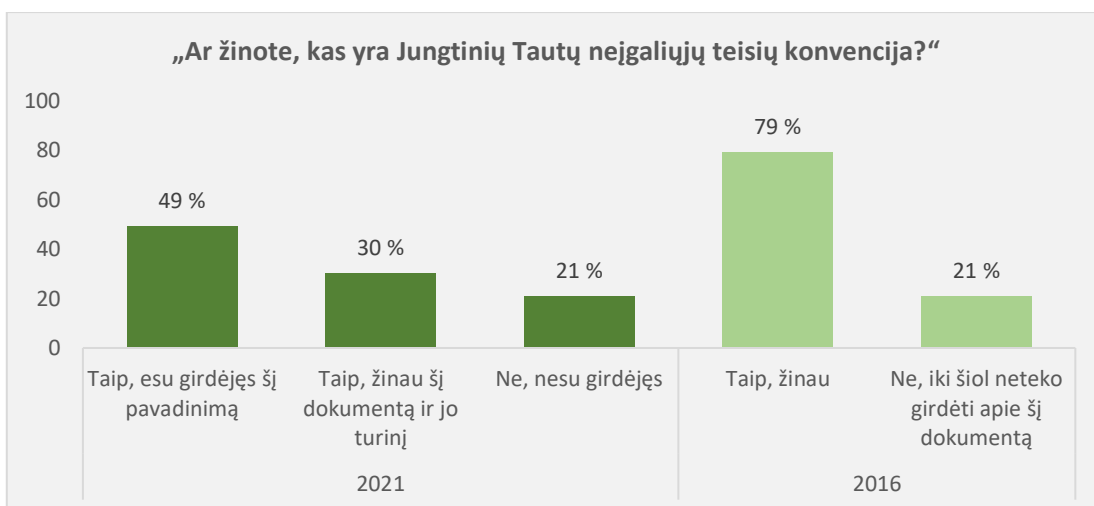
- ar jos yra ?! Įstatymai tai gražūs parašyti, bet tiktai tiek. Mes esame nurašomi, negalime dirbti, daug apribojimų, mažos išmokos, integracijos stoka.
- Neskiriama rehabilitacija.
- Neužtikrinamos. Kompleksinio požiūrio trūkumas į žmonių su negalia problemas.
- Nėra institucijos kurioje būtų gaunama visą informacija.
- Tačiau išlieka ir nemažai problemų, kurias būtina spręsti - tai orus šių žmonių gyvenimo klausimas, užtikrinant gyvenamosios aplinkos, švietimo, kultūros, kitų paslaugų prieinamumą, pagalbos šeimai, gimus neįgaliam vaikui, suteikimą, atokvėpio paslaugų, studijų prieinamumą ir žmonių su negalia įdarbinimą. Labai trūksta tarpinstitucinio bendradarbiavimo, spręsdžiant žmonių su negalia klausimus.
- Neįgalieji turi daug lur pirmumo teisę bet nelabai kas kreipia į tai dėmesį kad užleisti kažkur laukiant eilėje. Nekalbu apie gydytojus kai ten paskirtas laikas. Pavyzdžiui savivaldybėje.
- Neįgalieji nera infotmuojami jiems skirta pagalba. Informuojami tik iš dalies.
- Negalia negaliai nelygu, tad klausimai nelabai tinkamai formuluojami. Yra labai neįgaliųjų, kurių teisės labai pažeidžiamos, tai intelekto, psichosocislinė, autizmas etc.
- mano vaiko autisto teisės pažeidinėjamos nuo gimimo...jis negauna jam reikalingos pagalbos iš specialistų, o ant popieriaus valdiškose įstaigose viskas ok....logopedo reikia kuo daugiau, bet mokykloje jis dirba tik puse etato ir paima jį tik du kartus po pusvalandį...ir išreikalaut nieko negali...ppt irgi nei prie ko...logopeda oficialiai vaikas gauna...tai yra siaubas! Ir tai tik vienas niuansas...
- Lietuvoj neįgalus žmogus jokia teisiu neturi.
- Labai daug biurokratų, veiksmas vyksta tik popieriuje.
- Labai sunki neįgaliųjų padėtis kaimo vietovėse...
- Įstatymuose ir Socialinės ir darbo ministerijos ataskaitose teisės užtikrinamos. Turiu 3 Vilniaus savivaldybės atsakymus, kad jie neteikia paslaugų vaikams su negalia į namus. Gydytojas įstaiga irgi neteikia. Savivaldybė rodo į gydytoją įstaiga, gydytojas įstaiga į savivaldybę, o šeima lieka be paslaugų ir pagalbos.
- Yra priimta daug gerų įstatymų, tačiau jie nėra įgyvendinami.
- Institucijos nereguoja į paprastų neįgaliųjų poreikius ir prašymus. Aplinka neįgaliesiems viešojoje erdvėje pritaikoma tik dėl to, kad reikalauja ES teisės aktai, o realiai pvz. liftai net po naujo objekto atidarymo neveikia, ir valdžia nereguoja į klausimus kada liftas veiks.
- Dominuoja abejingumas ir atsakomybės trūkumas.
- Esu darbinga tik 30%, o nepriklauso ženklas ant automobilio neįgaliojo, nors labai sunku toli nueiti kai reikia pas gydytojus kardiologus, pvz. stovėjimo aikštele naudotis negaliu, o pasistačius auto pakeleį toli koks 1km eiti, labai uždūstu.
- Dabar gėjai daugiau. Rūpi negu žmonės su negalia.
- Darbdaviai nepriima žmonių dėl negalios ir tunieko negali padaryti.
- Daug diskutuojama, o konkrečių sprendimų (darbų atliktų) mažai. Pvz.: mažai žmonių vairuoti automobilį.
- Dažnai žiūrima atsainiai, su nepasitenkinimu. Tenka išgirsti pasakymus, kad N metų niekam nereikėjo, o dabar mat prirėkė ir pan požiūris.
- Atsargesnis autobusų vairuotojų vairavimas, dializės procedūrų darbo valandos.
- Blogai, nes nėra galimybės dirbti (namuose galėčiau).
- blogai.
- Žmonių su protine negalia, gyvenimas po to, kai nebegali jie, dėl įvairių priežasčių, gyventi su artimaisiais, yra visiškai paliktas likimo valiai. Gyvenimas valdiškose įstaigose yra žmogaus garbės, orumo ir minimalių poreikių žeminimas. Ten tokiu žmogumi tik paviršutiniškai rūpinamasi, viskas yra tik blefas. Kada mūsų šalis tinkamai, garbingai galės pasirūpinti savo neįgaliais (su protine negalia) nežemindama žmogaus orumo???
- Asmenys su negalia Lietuvoje vis dar gyvena užribyje, labai nedidelė asmenų su negalia dalis yra įsidarbinusi, tik nedidelė dalis vaikų su negalia mokosi bendro ugdymo mokyklose. Vaikams su negalia neužtikrinamos kokybiškos, nuoseklios ugdymo ir terapijos paslaugos, asistentai, mokytojai ir direktoriai vadovaujasi diskriminacinėmis nuostatomis ir neturi kompetencijų kaip dirbti su vaikais su negalia BU mokyklose, be to, įtraukiam mokymosi modeliui kenkia perpildytos klasės, triukšmas mokyklose, bendras patyčių paplitimas tiek ugdymo įstaigose, tiek visuomenėje.

Patvirtinantys teiginiai ir siūlymai (originalo kalba, kalba netaisyta)

- 30 metų pildome anketas , popieriuje pasidedame pliusus o realūs darbai nevyksta.
- Neįgalieji ypač kurie nuo vaikystės yra užmiršti nėra galimybių įsidarbinti nėra jokios integracijos i visuome ne ir į darbo rinką
- Labai liūdna, kad neįgalieji susiduria su neapykantos kalba, netolerancija ir diskriminacija.
- Dar yra diskriminuojami.
- LR konstitucijoje itvirtinta,kad zala,padaryta, asmenybei,ji suluosinant, turi buti atlygintina pilnutinai.Paziurekit kaip si konstitucine nuostata vygdoma istatymais. 2017.12.05 istatymasNrXIII-829 .13str. Formule pagal kuria apskaiciuojamas zalos atlyginimo perijodine ismoka. 0,5xdxKx0,5043xD. Akivaizdu,kad zalos atlyginimas mazinamas du kartus,is karto 0,5 ,ir antra karta skaiciuojant ne nuovidutinio salies atlygio,o nuo puses,ty 0.5043xD. P.s **Nemanau,kad sia tema itrauksite i ataskaita jungtinems tautoms, nes jums tai nenaudinga.**
- neįgaliųjų teisės Lietuvoje tiesiog visiškai neginamos...
- Dėl riboto supratimo apie žmonių su negalia poreikius ir galimybes, požiūris į žmones su negalia keičiasi lėtai. Dėl to dažnai žmonių su negalia teisės neužtikrinamos.
- Asmeniui yra paprasčiausiai atimtos prigimtinės teisės, teisė į nuosavybę(invalido išmoka, našlaičio išmoka, slauga, klastojami asmens duomenys).
- Galiu kalbėti apie savo istoriją-absoliuti asmens, gimusio su psichine ir kitomis vidaus organų ligomis- Diskriminacija.Tyčiojimasis ir diskriminacija iš asmenį globojančių ir slaugančių artimų žmoniū.
- Galiu pasakyt tik tiek, jog JT neįgaliųjų teisių konvencija nėra Lietuvoje užtikrinama.Žmonės su negalia susiduria su dideliais iššūkiiais ,šeimos auginančios neįgalių turinčius vaikus taip pat .Tikrai nevygdoma.
- Neįgaliųjų teisės yra pažeidžiamos, nevykdoma Neįgaliųjų teisių konvencija.

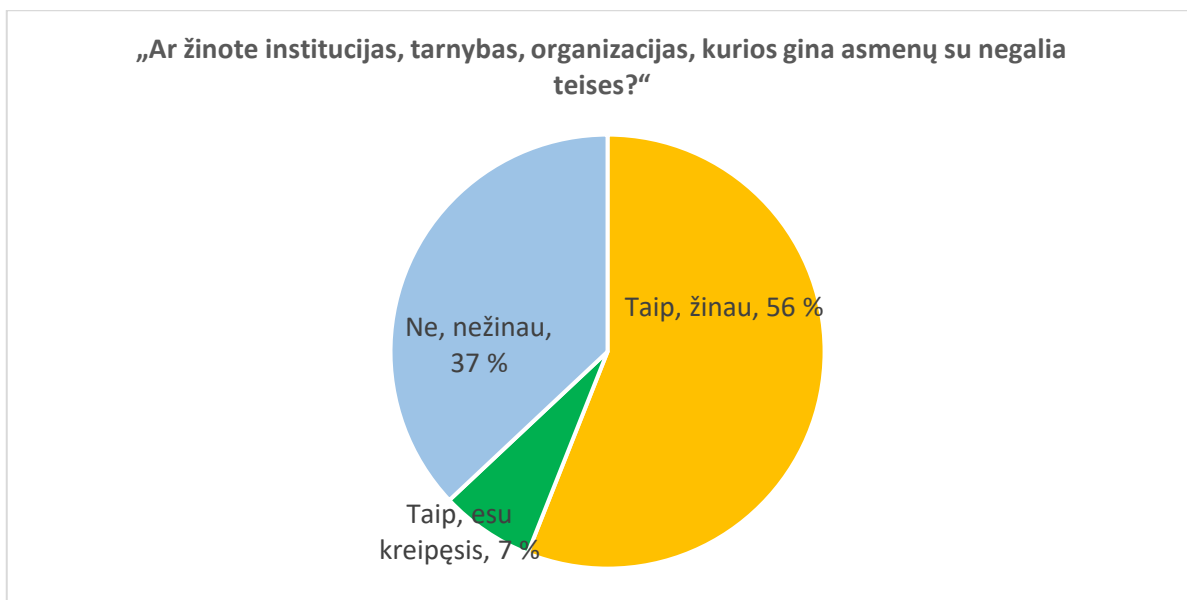
9 pav. Žinojimas apie Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją (n=387)

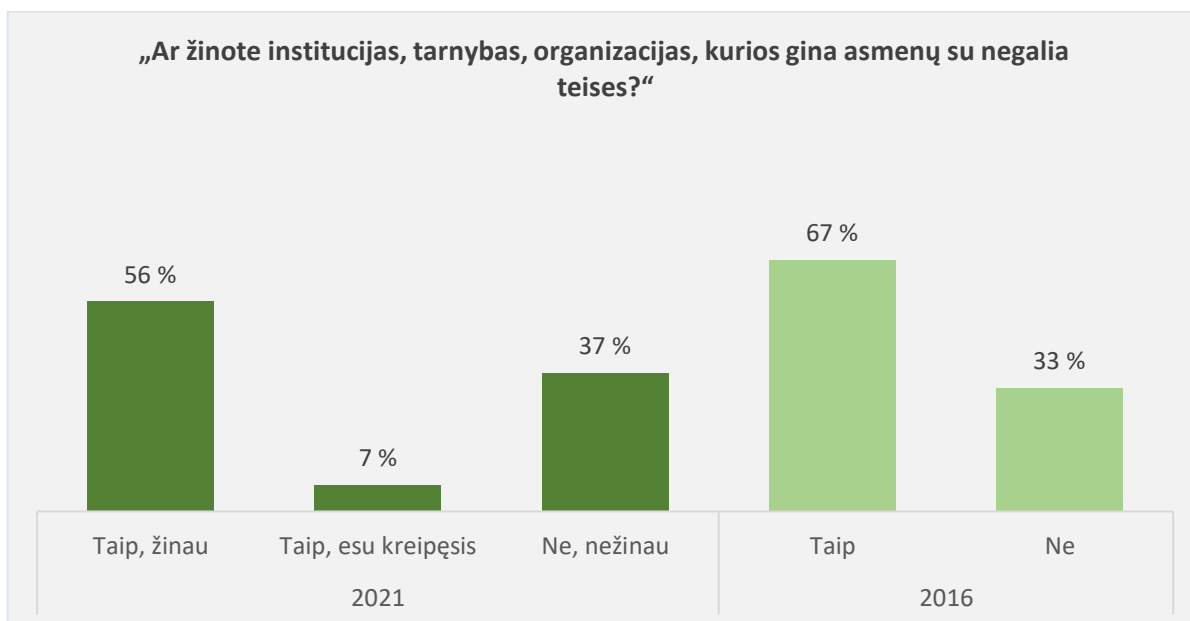
10 pav. Žinojimas apie Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją (palyginimas su 2016 metų tyrimo duomenimis)

79 proc. respondentų žino, kas yra Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją (iš jų 30 proc. žino dokumento turinį).

Lyginant su 2016 metais daryto tyrimo duomenimis, žinojimas apie Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją nepasikeitė – penktadalis apklaustųjų nėra girdėjęs apie šią konvenciją.

11 pav. Žinojimas apie institucijas, ginančias asmenų, turinčių negalią, teises (n=387)

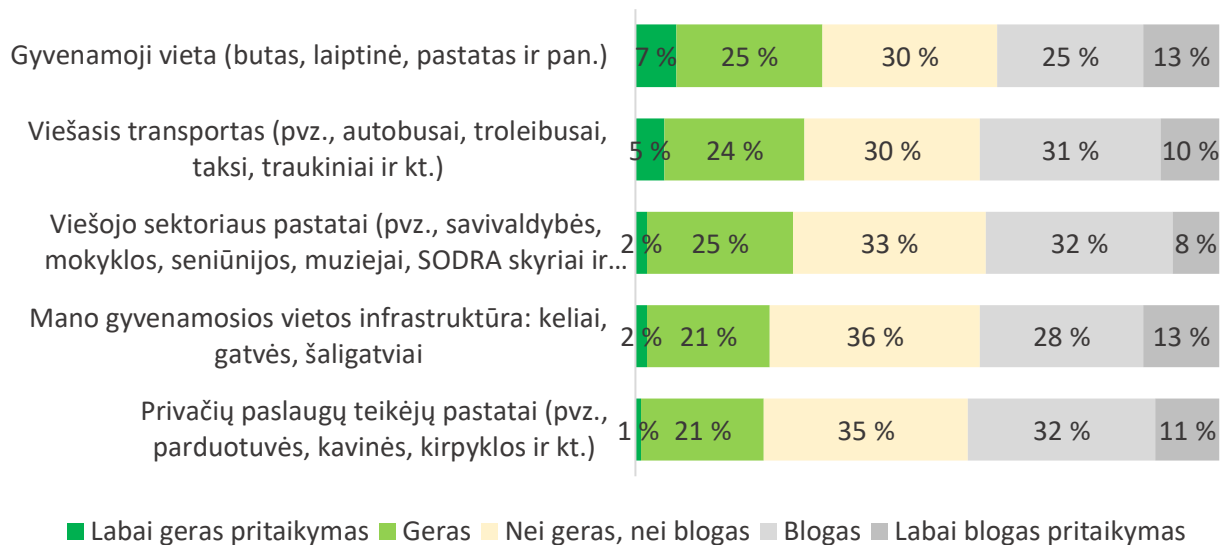
12 pav. Žinojimas apie institucijas, ginančias asmenų, turinčių negalią, teises (n=387) (palyginimas su 2016 metų tyrimo duomenimis)

63 proc. respondentų žino institucijas, tarnybas, organizacijas, kurios gina asmenų su negalia teises. 7 proc. iš šių respondentų yra kreipęsi tokias organizacijas.

Lyginant su 2016 metais daryto tyrimo duomenimis, žinojimas apie tokio tipo organizacijas sąlyginai yra mažesnis (atitinkamai 63 proc. 2021 m. ir 67 proc. 2016 m.).

2.3. Infrastruktūros pritaikymas negalią turintiems asmenims

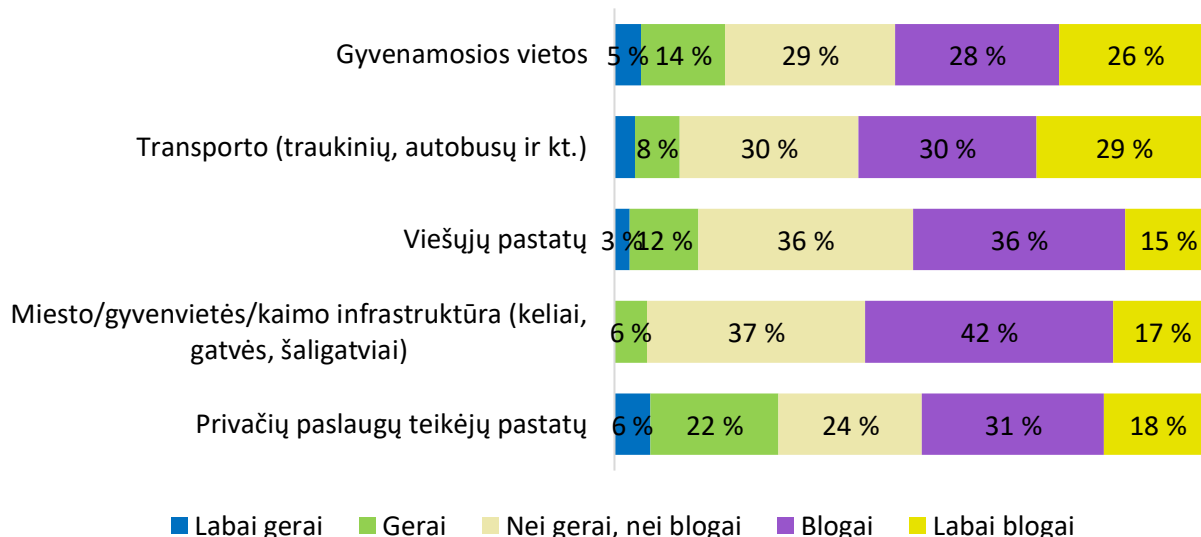
Infrastruktūros pritaikomumas asmenims su negalia

13 pav. Infrastruktūros pritaikymas asmenims su negalia (n=387)

Infrastruktūros pritaikymą negalią turintiems asmenims gerai vertina nuo 22 iki 32 proc. respondentų. Geriausiai pritaikyta laikoma „gyvenamoji vieta“ (32 proc.) respondentų, prasčiausiai – privačių paslaugų teikėjų pastatai, kaip parduotuvės, kavinės, kirpyklos (gerai vertina 22 proc. respondentų).

2016 m. tyrimo duomenys

14 pav. Infrastruktūros pritaikymas asmenims su negalia (2016 m. tyrimo duomenys)

Lyginant su 2016 metų duomenimis – infrastruktūros pritaikymas vertinimas pozityviau:

- Jei 2016 m. „gyvenamosios vietos pritaikymą“ tinkamu laikė 19 proc. respondentų, tai 2021 metų tyrimo duomenimis jį gerai vertina 33 proc. respondentų.
- 2016 m. tyrimo duomenimis viešasis transportas buvo „tinkamai pritaikytas“ 12 proc. respondentų, kai 2021 metais – 29 proc.
- Jei 2016 m. 15 proc. respondentų pritaria, jog viešojo sektoriaus pastatai „gerai pritaikyti negalią turintiems asmenims“, tai 2021 metais tam pritaria 27 proc. respondentų.
- Kelių, gatvių pritaikymas taip pat vertinamas pozityviau – 2016 metais 6 proc. pritarė, jog keliai, gatvės ir šaligatviai yra tinkamai pritaikyti negalią turintiems asmenims, kai 2021 m. tam pritaria 23 proc. respondentų.
- Privačių paslaugų teikėjų pastatai vertinami kritiškiau – 2016 m. 28 proc. respondentų pritarė, jog jie yra pritaikyti tinkamai, o 2021 m. tam pritaria 22 proc. respondentų.

Respondentai turėjo galimybę detaliau išsakyti nuomonę dėl infrastruktūros pritaikymo. Jų atsakymai pateikiami lentelėje apačioje. Pvz., respondentai nurodo, jog nors prie pastatų ar viešose erdvėse būna įrengta infrastruktūra, pritaikyta neįgaliesiems, tačiau dažnai ji būna nefunkcionalinė – neveikianti ar veikianti netinkamai. Tikriniai daiktavardžiai tekste – paryškinti. Buvo paminėti **Anykščiai** („*Anykščiai gan draugiškas miestas žmonėms su judėjimo negalia ir vis toliau tvarkosi*“), **Šilainių seniūnija** („*Kauno miesto Šilainių seniūnija visiškai nepritaikyta asmenims su judėjimo negalia*“).

2 lentelė. Komentarai, pastabos ir pasiūlymai dėl infrastruktūros pritaikymo negalią turintiems asmenims

Nuomonės apie infrastruktūros pritaikymą (kalba netaisyta)

- **Anykščiai** gan draugiškas miestas žmonėms su judėjimo negalia ir vis toliau tvarkosi.
- Aplinkos prieinamume turi būti tik du atsakymai "Prieinama" arba "Neprieinama". 70 moteris su lazdele laiptais nultipti gali, o su elektriniu vežimėliu negali. Aplinka kokia?
- As esu neigali turiu judėjimo negalia man iki artimiausio sustojimo tolokai reikia eiti jeigu pas medikus kviečiu taksi kiekvienas vaziavimas kainuoja man prieš 10 metu keite klubo sanari ir man priklause pravaziavimas bet komisios pirmininkas man nedave nors ir nuotrauka buvo tada buvo Ambraza Kaune jis eme kisius o as jam nieko nedaviau jis man tik pazyma kazkokia o as jam pasakiau man uzpakaliui valyti nereikia o siemet kalbejau su savo seimos gydytoja ir klausiau ji sake bandykite bet ten asaros vel per visus gydytojus kiek man ant taksi pinigų reikes o mes masinos neturime kad kas veziotu kaimynai dirbantys. Ir isvis i neigaliu kreivai ziuri as negalvoju kad man taip nutiks o dabar 12metu judeti sunku bet jeigu butu arciau parduotuve tai isleto vaistu nuo skausmo isgerus galeciau nueiti.
- Atokesniuose rajonuose Vilniaus mieste vyksta aplinkos tvarkymo darbai, tačiau aplinka žmonėms turintiems negalių- nepritaikoma. Ne vieną kartą buvo kreiptasi į nevyriausybinę organizaciją, tačiau jos nukreipia į žmonių su negalia pritaikymo asociaciją, kuri nesprendžia šių problemų. Kartais nesupranti, kam tiek daug įvairių organizacijų, kurios turėtų atlikti tam tikrą funkciją, bet jos nevykdo.
- Autobuso vairuotojai nesistengia privažiuoti prie šaligatvių, kad asmenims būtų patogiau įlipti ir išlipti tiek Klaipėdoje, tiek Vilniuje susidūriau.
- Beveik visur nepritaikyta su invalido vežimėliu ivaziavimas ir saligtviai iskelti bordiurai , nors naujai kloja.
- Butas ir laiptinė nepritaikyti, viešuoju transportu nesinaudoju, tik SPC transportu, jie dirba puikiai.
- Butū šaunu turėti galimybę vartoti centralizuotai tiekiamą švarū geriamą vandenį.

- *Daugelis mokyklų bei darželių nėra pritaikyti vaikams su judėjimo negalia, jai vaikas yra protiškai sveikas tik negali vaikščioti yra priverstas eiti i spec grupes kuriuosia negali tobulėti ir mokytis is " sveikų vaikų, o norint augti ir mokytis kaip įprasta" sveikiesiems" tėvai turi vis dar eiti kryžiaus kelius, todėl labai gaila ir apmaudu...*
- *Dažnai pritaikoma tik dėl to, kad reikia, bet labai nekokybiškai. Gyvename senamiestyje, tai net pereiti per grindinį, jau nekalbant apie vaikštynę.*
- *Didieji prekybos centrai paprastai pakankamai gerai pritaikyti, bet visada trūksta parkavimo vietų neįgaliesiems arba jos užimamos visai kita veikla, pvz, ūkininkų turgelis.*
- *Didžiausia problema - pereiti gatvę, kai šviesoforą, esantį kartais net už 15 m., reikia pačiam įsijungti...*
- *esami pritaikymai neretai tik formalumas, labai daug nevykusių pritaikymų, tik dėl "reikalo".*
- *Gatvės ne centre užleistos, vietomis neįveikiamos tiek regos, tiek judėjimo negalių turintiems asmenims, visuomeninis transportas negirdi prašymų sustoti prie šaligatvio, kad būtų galima sklandžiai įlipti, neretai trukdėli iš vietos nespėjus atsisėsti, taip kyla grėsmė susižaloti, ne visada mato įlipančius, tad pasitaiko, kad pajuda iš vietos dar nespėjus įlipti ar išlipti.*
- *Girdimoji informacija nėra pateikiama vizualiuoju būdu.*
- *Gyvename nedideliame miestelyje, tad čia nei pritaikymų, nei apskritai daug paslaugų. Vykstame į Vilnių, nes ir rajono centre nieko neįgaliesiems nėra...*
- *Yra gerai daugumoj, bet nėra tobula.*
- *yra privačių paslaugų tiekėjų kur geras ir labai geras pritaikymas, yra kur visai nėra pagalbota apie neįgaliuosius todėl atsakiau nei geras, nei blogas.*
- *kadangi nevaikstau nieko nematau neįsivaziuoju is buto 7 m.*
- *Kai situacija nėra visai bloga, reikėtų atsakymo - labiau blogas nei geras.*
- *Kauno miesto Šilainių seniūnija visiškai nepritaikyta asmenims su judėjimo negalia.*
- *kur gyvenu net nekursuoje mikriukai todėl jei reikia kur nuvykt kvieciu taksi o tai kainuoja.*
- *Kurie nori - nuvažas pritaiko. Bet čia tik fizinei negalei. O negalės rūšys juk ne vien tokios.*
- *Labai dažnai prie pastato jei ir yra pakeltuvas tai jis nefunkcionuojantis..*
- *Miestuose infrastruktūra žymiai labiau išplėtotą neįgaliųjų atžvilgiu, deja, kaimuose ar miesteliuose neįgaliesiems judėti žymiai sunkiau, pavyzdžiui viešose vietose.*
- *Ne visur galima į įstaigas patekti vežimėlių.*
- *Nepritaikyta gyvenamoji aplinka savivaldybės busto socialinio dėl išpirkimo nera galimybiu.*
- *Nėra užtikrinamas paslaugų prieinamumas lietuvių gestų kalba daugelyje tiek viešojo, tiek privataus sektoriaus srityse. Lietuvoje, Lietuvių gestų kalbos vertimo paslaugas teikia Lietuvių gestų kalbos vertimo centras, bet vis dar daug įvairių sričių neužtikrina šios paslaugos prieinamumo, o tuo turi rūpintis patys kurčiųjų bendruomenės nariai. Pavyzdžiui, renginiai, teatrai ir pan. Muziejuose nėra QR kodų su vertimu į lietuvių gestų kalbą. Seniūnijose darbuotojai, socialiniai darbuotojai nemoka lietuvių gestų kalbos, o jie arčiausiai dirba žmogaus, todėl nesuteikia reikiamų paslaugų ir pagalbos.*
- *Net pati seniūnija nėra pasiruošusi priimti žmogų su negalia. Šaligatviai senai padaryti ir jų pertvarkymui nėra lėšų.*
- *neturiu ką pasakiti.*
- *Niekas ,niekada man nepadėjo. Po astmos priepuolių -ėjau į darbą.50 metų gavau grupę .iki 60 dirbau kelias valandas. apie teises niekas nekalbėjo .Kaip visada "teisės aktų daug -o gyvenimas ,turi savo nerašytas taisykles .*
- *Pritaikymas yra įvairus - vietomis viskas gerai, vietomis ne.*
- *Situacija tiek mažuose tiek kaimo vietovėse labai mažai gerėjanti. Viešieji pastatai arba visai nepritaikyti arba dalinai pritaikyti.*
- *socialinis nesuteikia tai kas priklauso vaikui subauyizmu.*
- *Sunku vertinti, nes mano vaiko negaliai ir atstovaujamiems nariams fizinis pritaikymas ne tiek aktualus.*
- *Šaligatvių nuolydžiai dažnai būna netinkamai pritaikyti, ne visada neatitinka statybos reglamente nurodytų normų, būna per statūs, ar per aukšti. (Palangoje užfiksuota daug tokių atvejų naujai rekonstruojamose gatvėse). Nuovažos vietoje, dažnai būna įgriuvę arba išsikraipę borteliai. Nežinia, kas kontroliuoja tuos ne/pritaikymus?! .Senesnės statybos gyvenamieji namai yra visiškai nepritaikyti. Patekimas į viešąjį transportą,jeigu jis ir yra pritaikytas, dažnai priklauso nuo vairuotojo geranoriškumo ir malonės. Jeigu*

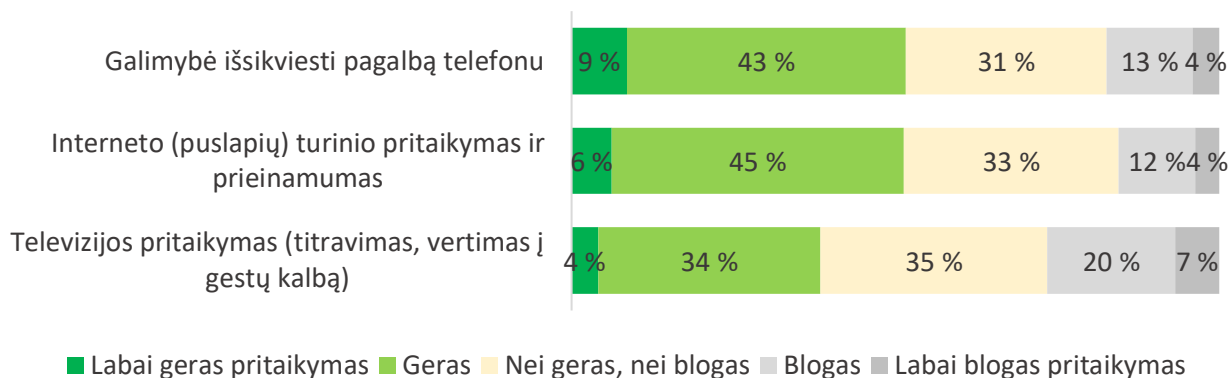

vairuotojas tinkamai privažiuoja, tinkamai sustoja, išlipa ir atlenkia rampą, tada gali saugiai ir beveik "savarankiškai" pakliūti į autobusą/troleibusą. Vilniuje troleibusai yra tragiški, morališkai atgyvenę ir nepritaikyti. Tarp miestinių maršrutų autobusai ir mikroautobusai dažniausiai būna visiškai nepritaikyti žmonėms, judančiais neįgaliojo vežimėliais. Vilniaus miesto mokyklos didžioji dalimi yra nepritaikytos, seniūnijos taip pat ne visos pritaikytos, Vilniaus antrinės teisinės pagalbos tarnyba Odminių g. randasi antrame aukšte name be lifto. Ši Vilniaus miesto būstas taip pat yra sunkiai pasiekiamas, nes yra įsikūręs Švitrigailos g. esančiame pastate su laiptais prie įėjimo ir laiptais į antrą aukštą. Kaip galima kalbėti apie kokybiškas šių įstaigų teikiamas paslaugas neįgaliesiems, jeigu visi reikalai tvarkomi arba telefonu, arba šalia pastato, arba automobilyje, jeigu lyja, ar sniega. Dauguma kirpyklų, odontologinių kabinetų yra įrengiami, visiškia negavojant apie klientus, turinčius judėjimo negalią. Įrengiama daugiabučiuose namuose su įėjimu vietoj buvusių balkonų įrengiant laiptus. Vilniaus senamiesčio kavinės, parduotuvėlės dažniausiai yra nedraugiškos žmonėms su judėjimo negalia.

- Tik šaligatviai kažkiek tvarkomi, bet ir tai neatitinka reikalavimų.
- Valdžios ir net neįgaliųjų draugijų pirmininkų bei socialinių skyrių darbuotojų darbo kokybė tragiška. Po kreipimosi į teisingumą, vidaus reikalų ir socialinės apsaugos ministrus esu persekiojamas trečius metus, dabar net negaliu pateikti skundų...
- vertinau labiausiai silpnaregių požiūriu - man rodos, jiems dabar aplinka pritaikyta prasčiausiai ir supratimo, kaip tą daryti, vis dar nėra: maži šriftai, elektroninės eilių valdymo sistemos be įgarsinimo, o jei įgarsina, kuris langelis, langelio numeris neįžiūrimas :(
- Vertinu iš savo negalios perspektyvos, už visa NEGALIAS NEGALIU KALBĖTI.
- Vienu žodžiu pritaikymas prastas. Labiau kažkiek pritaikyta pag gatvėse ir senamiestyje.
- Viešame sektorių labiausiai nepritaikytos gydymo įstaigos (WC, palatos). Privačiame sektoriuje dažniausiai nepritaikytos tos įstaigos, kurios įsikūrusios ne prekybos centruose. Abejuose sektoriuose dažnu atveju formaliai pritaikymas yra, bet praktiškai jis neatitinka reikalavimų.
- Viešasis transportas dėl to pasirinkau toki variantą nes man teko ir matyti ir pačiam susidurti kad vairuotojai nežiūri ar neįgalus su vežimėliu nori į lipti ar aklas išlipti ir man teko susidurti su tuo staigiu duru uždaru. O kirpyklos kai kurios kad ir pigiau kerpa bet neįgalus per laiptus neįvažiuodavo.
- Viešasis transportas gal ir pritaikytas, bet vairuotojai yra neatsakingi. Šaligatviai aukšti. Daugelis pastatų nepritaikyti. Ypač mokyklos, universitetai.
- Viešojo sektoriaus ir privačių tiekėjų pastatai dar ne visur pritaikyti.
- Visur kliūtys, kai veži vaiką vežimėlyje.
- visur laiptai judančiam tik su ramentais, ir tai sunku pasiekti, nekalbant apie judanti tik vežimelio pagalba,
- Wc galėčiau bet foto.

2.4. Technologijų pritaikymas negalią turintiems asmenims

Technologijų pritaikomumas asmenims su negalia

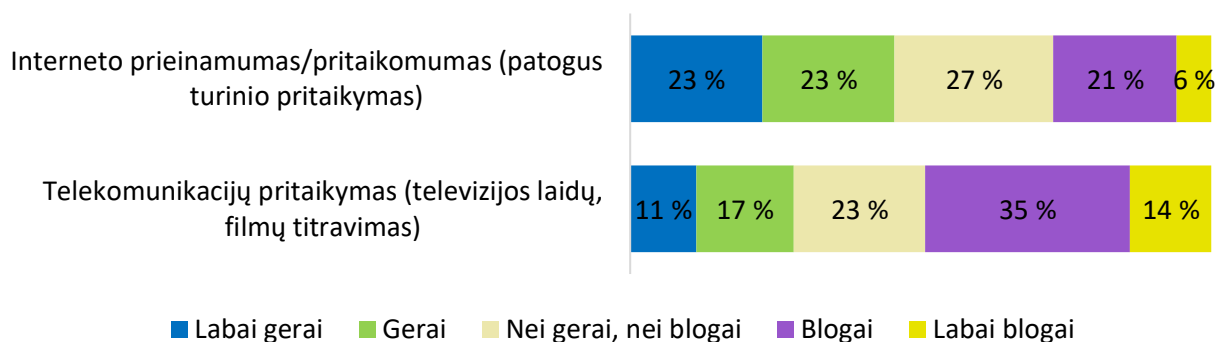
15 pav. Technologijų pritaikymas asmenims su negalia (n=387)

Technologijų pritaikymą negalią turintiems asmenims gerai vertina nuo 38 iki 52 proc. respondentų. Geriausiai pritaikyta laikomas „internetinis turinys“ (51 proc. respondentų) bei galimybė išsikviesti pagalbą telefonu (52 proc.), prasčiausiai – televizijos pritaikymas (38 proc. respondentų vertino kaip „labai gerai“ ar „gerai“).

Lyginant su 2016 m. atlikto tyrimo duomenimis (16 pav.), respondentai pozityviau vertina technologijų pritaikymą asmenims su negalia:

- Jei 2016 m. 46 proc. teigiamai vertino interneto prieinamumą/pritaikomumą, tai 2021 m. jį teigiamai vertina 52 proc. respondentų.
- 28 proc. respondentų 2016 m. teigiamai vertino televizijos pritaikymą negalią turintiems asmenims, atitinkamai 2021 m. tyrimo duomenimis – 38 proc.

Technologijų pritaikomumas asmenims su negalia

16 pav. Technologijų pritaikymas asmenims su negalia (2016 m. tyrimo duomenys)

Respondentai turėjo galimybę detaliau išsakyti nuomonę dėl technologijų pritaikymo. Jų atsakymai pateikiami lentelėje apačioje. Tikriniai daiktavardžiai tekste – paryškinti. Buvo paminėtas **Kaunas** („Kaune yra tik viena įstaiga, kuri bando pritaikyti informaciją lietuvių gestų kalba internetinės svetainės atžvilgiu - tai Kauno menininkų namai“), Lietuvos televizija („Kitas dalykas, Lietuvos televizijoje yra tik tradicinis subtitravimas, o ne subtitravimas kurtiesiems ir neprigirdintiesiems SKN (angliškai žinomas kaip Subtitling for deaf and hard-of-hearing (SDH))“).

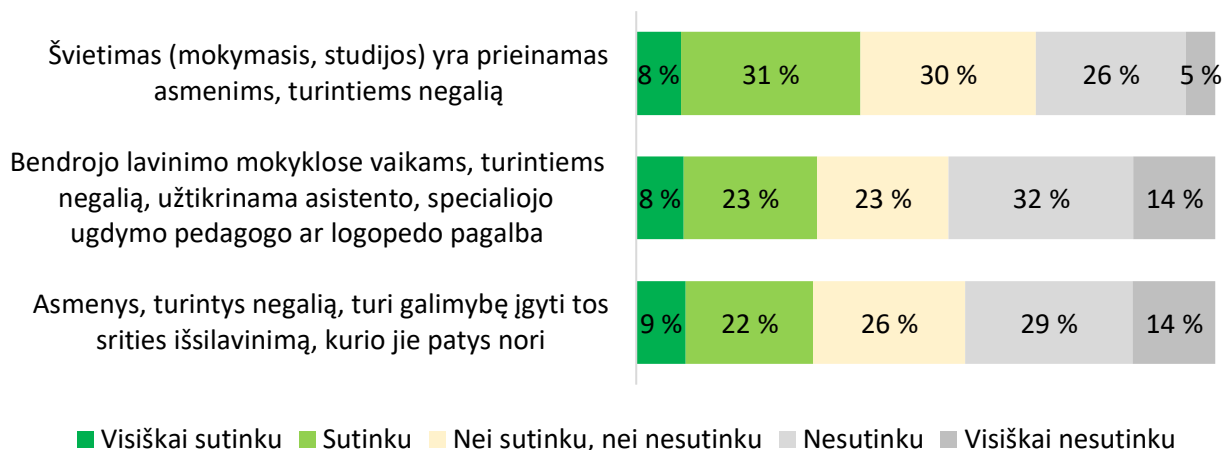
3 lentelė. Komentarai, pastabos ir pasiūlymai dėl technologijų pritaikymo negalią turintiems asmenims

Nuomonės apie technologijų pritaikymą (kalba netaisyta)

- *Aš galvoju, kad televizijoje labai trūksta laidų, filmų su titrais. Man asmeniškai titrai trukdo, jie blaško, bet žinant, kad kitiems bus patogiau ir įdomiau gyventi, galiu prie to prisitaikyti.*
- *Dabar net sveikam prisikviesti pagalbos su papildomų mygtukų surinkimu kelių iššūkių.*
- *dau info, arba lentelių yra per daug angli kalbos senyvam žmogui, tuo labiau nesuprantanciam kas ko klausi, ko nori, labai sunku, o pagalbos ne visad galima ir paprasyt.*
- *Girdimoji informacija nėra pateikiama vizualiuoju būdu. Privačios tv perteikiamą garsinę informaciją nepritaiko asmenims su klausos negalia.*
- *Jeigu pradėdi kritikuoti valdžę esi blokuojamas internete. Išsikvietus policija fiksuoti valdininku nusižengimus beprasmiška nes jie dangsto valdininkus ,tyčia neatlieka tiesioginių pareigų.*
- *kaip moki pinigus viskas galima bet kad mazos tos pensijos musu.*
- ***Kaune** yra tik viena įstaiga, kuri bando pritaikyti informaciją lietuvių gestų kalba internetinės svetainės atžvilgiu - tai **Kauno menininkų namai**. O visos kitos neprieinamos. Bendrai Lietuvoje labai prasta padėtis su televizijomis, ypatingai komercine televizija, nes jos nėra įpareigosotos pagal Lietuvos įstatymus, priešingai nei LRT, pritaikyti informaciją televizijoje titrais ir lietuvių gestų kalba. Tvirtinant LRT įstatymą, buvo pateikta nuostata, kad negalima įpareigoti komercinių televizijų, nes įpareigojant privaloma numatyti ir finansavimą.*
- *Kurti, akli žm ir pan.*
- *Ne titravimas, o subtitravimas. Jūs naudojate klaidingą terminą. Kitas dalykas, **Lietuvos televizijoje** yra tik tradicinis subtitravimas, o ne subtitravimas kurtiesiems ir neprigirdintiesiems SKN (angliškai žinomas kaip Subtitling for deaf and hard-of-hearing (SDH)). Tradiciniai subtitrai nepateikia visos kurtiesiems reikalingos informacijos ir užsienyje net nesiskaito kaip prieinamumo (ar pritaikymo, pagal jūsų terminiją) veiksnys. Manau, kad toks jūsų teiginys apie TV pritaikymą yra klaidinantis. Taip pat labai keista, kad neminimas garsinis vaizdavimas.*
- *Neįgaliajam užduodama per daug papildomų klausimų.*
- *Neįgaliems galėtų būti telefone vienas mygtukas ar dar paprasčiau išsikviesti pagalba nes nevisi mato ar suvokia ką reikia surinkti per skaičius kad išsikviesti spec. tarnybas-pagalba.*
- *šioje srityje žengimai tik pirmieji žingsniai. Itin mažai laidų titruojama, trūksta lengvai suprantamo teksto*
- *Televizija žiurim tik filmus vaikams, kompiuteris žaidimams.*
- *Toks vaikas niekam nerūpi.*
- *Trūksta filmų, laidų su garsiniu vaizdavimu regos negalią turintiems asmenims.*
- *Vertinu iš savo negalios perspektyvos, už VISAS NEGALIAS KALBĖTI NEGALIU.*
- *Viskas butu gerai jeigu kitoks požiuris butu i neigaliuosius.*

2.5. Ugdymo, švietimo prieinamumas negalią turintiems asmenims

Švietimo prieinamumas negalią turintiems asmenims

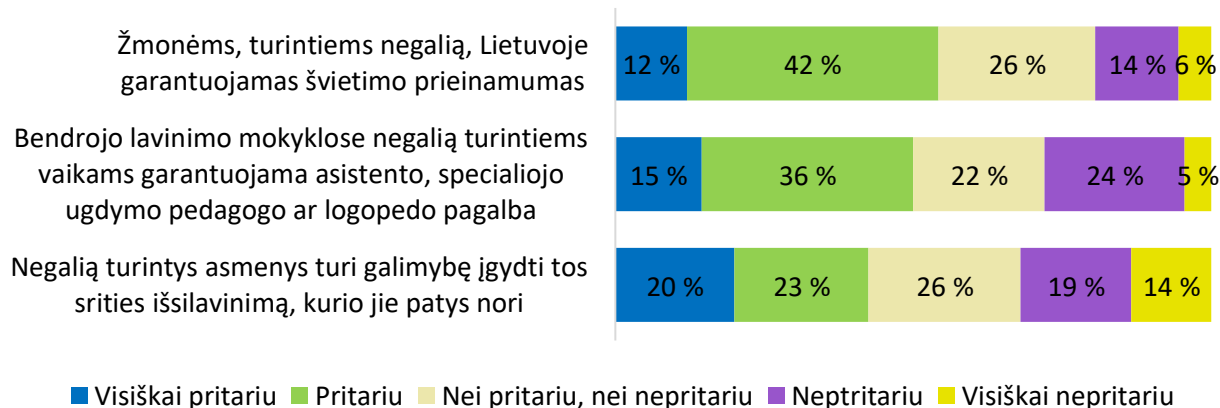
17 pav. Ugdymo, švietimo prieinamumas negalią turintiems asmenims (n=387)

Ugdymo, švietimo prieinamumą negalią turintiems asmenims gerai vertina nuo 31 iki 39 proc. respondentų. Labiausiai pritariama teiginiui, jog „švietimas (mokymasis, studijos) yra prieinamas asmenims, turintiems negalią“ (39 proc.), mažiausiai – jog „asmenys, turintys negalią, turi galimybę įgyti tos srities išsilavinimą, kurio jie patys nori“ (31 proc.) bei „bendrojo lavinimo įstaigose užtikrinama asistento, specialiojo ugdymo pedagogo ar logopedo pagalba“ (31 proc.).

Lyginant su 2016 metais atlikta apklausa, švietimo prieinamumo aspektai yra vertinami kritiškiau:

- 2016 m. 54 proc. respondentų pritarė, jog „švietimas negalią turintiems asmenims yra prieinamas“, kai 2021 m. – tokių asmenų buvo jau mažiau nei pusė – 39 proc.
- 2016 m. duomenimis 51 proc. respondentų teigiamai įvertino įvairių specialistų pagalbą bendrojo lavinimo mokyklose, kai 2021 metais tokių buvo 31 proc.
- Kritiškiau nei prieš penkerius metus vertinama galimybė įgyti norimą specialybę. 2016 m. apklausoje 43 proc. respondentų pritarė, jog „asmuo, turintis negalią, turi galimybę įgyti norimą išsilavinimą“, kai 2021 metais tam pritarė 21 proc. respondentų.

2016 m. tyrimo duomenys

18 pav. Ugdymo, švietimo prieinamumas negalią turintiems asmenims (2016 m. tyrimo duomenys)

Respondentai turėjo galimybę detaliau išsakyti nuomonę dėl ugdymo, švietimo prieinamumo. Jų atsakymai pateikiami lentelėje apačioje. Tikriniai daiktavardžiai tekste – paryškinti. Buvo paminėti **LAMA BPO** („*Studijuoti svetainėje LAMA BPO pažymėjus, kad turi spec. poreikius, leidžia rinktis tik iš kelių profesinių mokyklų specialybes asmenims su protine negalia, jei nori mokytis ten, kur nori, negali nurodyti, kad turi spec. poreikius*“), **Vilnius** bei **Vilniaus savivaldybė** („*Mano sūnui nebuvo suteikta pagalba viename bendro ugdymo valstybiniame darželyje Vilniuje. Kai pranešiau direktorei diagnoze ir paprašiau sūnui asistentės, direktorė pasakė, kad asistento nesamdys, nes "negali kiekvienam vaikui prisamdyti asistentų", ir teigė, kad "tokių vaikų daugėja, nes neveikia natūrali atranka". Iš to darželio išėjome į kitą, kuriame direktorė buvo nusiteikusi pozityviai, vadovavosi tinkamomis nuostatomis ir suteikė pagalbą - skyrė logopedės pamokėles, kreipėsi į Vilniaus savivaldybę dėl asistento pareigybės finansavimo, mano sūnus du metus gavo asisteno ir logopedės pagalbą ir jo raida žymiai pagerėjo, atsirado noras bendrauti su kitais vaikais, pagerėjo komunikacija <...>*“), **Lietuva** („*<...> Kuo toliau tuo labiau Lietuvoje yra diskriminuojami eiliniai piliečiai neturintys negalių, neturintys priklausomybių ir vedantys tvarkingą gyvenimą*“).

4 lentelė. Komentarai, pastabos ir pasiūlymai dėl ugdymo ir švietimo negalią turintiems asmenims

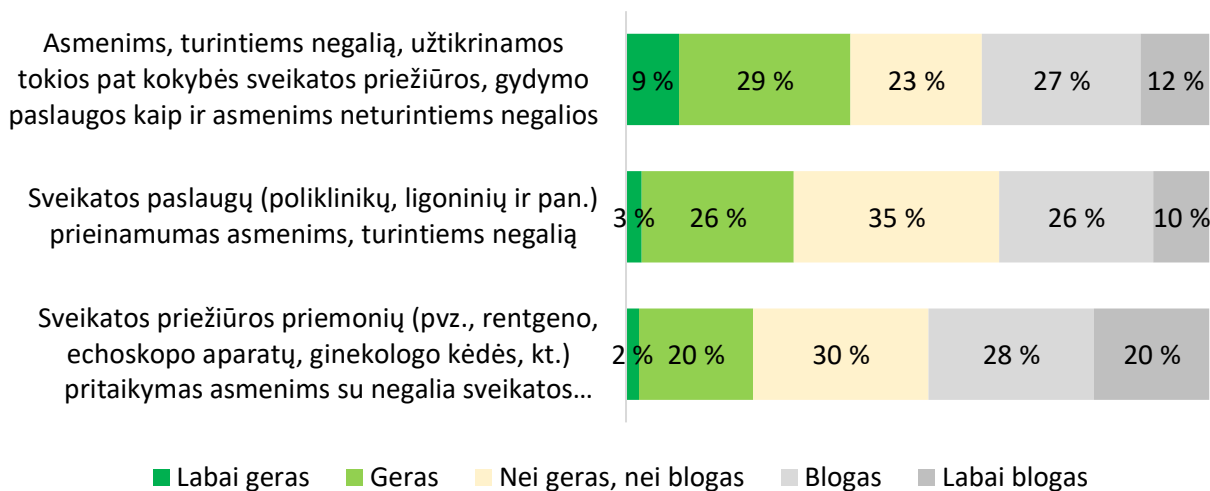
Nuomonės apie ugdymo, švietimo prieinamumą (kalba netaisyta)

- *"Asmenys, turintys negalią, turi galimybę įgyti tos srities išsilavinimą, kurio jie patys nori"* su Šiuo teiginiu sutikčiau, bet norai ne visada atitinka sugebėjimus ir paties žmogaus galimybes. Reikėtų įsivertinti save.
- *Anukas dar per mazas, kad galima galvoti kuo nori būti, bet kaip jį išmokyti suprasti, prisitaikyti tai išsukis, mes patys dar nežinome nuo ko pradėti. Be to didesnes galimybes yra didmiesčiuose mes bandem stoti imokykla kur mokomi tokie vaikai - beprasmiskas darbas, nepriima rasdami ivairiu priezasciu.*
- *as pensininkas ir lovoj sedziu nevaikstau 7 metai nera jokiu salygu judet.*
- *Aš pats šiuo metu studijuojau aukštojoje, važinėju į paskaitas.*
- *Bendrojo lavinimo mokyklos visiškai nepritaikytos neįgaliems vaikams. Lankydami bendrojo lavinimo mokyklą negalių turintys vaikai būtų visiškai sutraumuoti psichologiškai, jų tėvai taip pat. Tektų tėvams savo neįgalių vaikų išvis neleisti į mokyklą, bijant dėl savo vaiko saugumo ir psichologinės būsenos. Tėvai turi turėti pasirinkimo teisę, kur vaikai turėtų mokintis.*
- *Bendrojo lavinimo mokyklose trūksta pagalbos mokiniui specialistų, registruojantis priėmimui mokytis ar studijuoti svetainėje LAMA BPO pažymėjus, kad turi spec. poreikius, leidžia rinktis tik iš kelių profesinių mokyklų specialybes asmenims su protine negalia, jei nori mokytis ten, kur nori, negali nurodyti, kad turi spec. poreikius.*
- *Bendrojo lavinimo mokyklose vaikams, turintiems negalių, nėra visiškai užtikrinama asistento, specialiojo ugdymo pedagogo ar logopedo pagalba*
- *Etatų ir valandų skaičius visiškai nereiškia ugdymo kokybės. Nėra mokyklas kontroliuojančių institucijų. Mokyklos vadovas jeigu nekelia sau ir savo darbuotojams jokių ugdymo tikslų, tai ir slenka valandos, savaitės, mėnesiai, metai...nes gi...nemoka vaikas. Tai kam jį mokyti. Juk alga (pagal pedagogus - nepakankama). O ji ir be pastangų eina. Juk moka už valandas.*
- *Judėjimo negalia turintys asmenys negali įgyti lygiavečio išsilavinimo kaip žmonės be negalios, nėra sąlygų ir patys deja dėl išsilavinimo stokos dėl sąlygų pakovoti negali.*
- *kartais kliūtys būna tik fizinės, jie tiesiog negali dalyvauti apskaitose.*
- *Kolegijos ir universitetai vis lanksčiau žiūri į studentus su specialiais poreikiais, yra pritaikomi pastatai, parenkami patogūs atsiskaitymo būdai. Viską lemia abipusė komunikacija.*
- *Mano sūnui nebuvo suteikta pagalba viename bendro ugdymo valstybiniame darželyje Vilniuje. Kai pranešiau direktorei diagnoze ir paprašiau sūnui asistentės, direktorė pasakė, kad asistento nesamdys, nes "negali kiekvienam vaikui prisamdyti asistentų", ir teigė, kad "tokių vaikų daugėja, nes neveikia natūrali*

- atranka". Iš to darželio išėjome į kitą, kuriame direktorė buvo nusiteikusi pozityviai, vadovavosi tinkamomis nuostatomis ir suteikė pagalbą - skyrė logopedės pamokėles, kreipėsi į **Vilniaus savivaldybę** dėl asistento pareigybės finansavimo, mano sūnus du metus gavo asistento ir logopedės pagalbą ir jo raida žymiai pagerėjo, atsirado noras bendrauti su kitais vaikais, pagerėjo komunikacija. Tačiau labai bijau artėjančio mokymosi mokykloje, prisiminusi pirmojo darželio diskriminacinę patirtį, žinau, kad jei nebus palankaus direktorės/io ir mokytoju nusiteikimo, vaiką tiesiog švietimo sistema gali išstumti, be to, pandemijos metu įtraukus mokymasis nėra užtikrinamas, nes vaikai mokosi nuotoliniu būdu, o mano sūnus nesugeba mokytis nuotoliniu būdu, jam reikia tiek mokymosi fiziškai klasėje, tiek individualių terapijų.*
- Mano vaikas gauna asistento pagalbą mokykloje, bet reikalingi logopedo ir psichologo mokykla apskritai neturi. Socialinė pedagogė užsiima "gaisrų gesinimu" ir yra skirta tik vaikams gąsdinti "Jei neklausysi - eisi pas socialinę" ir visiškai neugdo vaikų socialinių įgūdžių. O šiuo pandeminiu laikotarpiu, daliai klasės vaikų grįžus į mokyklą, esu palikta namie pati mokytis savo vaiką (nes nuolatinis testavimas jam būtų pernelyg sudėtingas dėl jo negalios - autizmo) ir vaikas apskritai negauna jokių švietimo paslaugų. Jį mokau aš pati.*
  - Mokyklose ir kitose švietimo įstaigose kreivom akimi žiuri.*
  - Mokyklose paslaugos teikiamos gana prastokai, nes požiūris į negalią keičiasi labai pamažu. Darbuotojų, kurie teiktų įvairiapusę pagalbą yra per mažai, prieinamumas studijuoti taip yra sudėtingas.*
  - Ne visą laiką yra pritaikytos įstaigos mokslų, arba privikimas iki jų kelių daug iššūkių. O studijuoti ką nori nebėra vietų.*
  - Pagrindinė problema pastatų nepritaikymas ir mokytojų bei dėstytojų ruošimas, visuomenės nuostatos prieš neįgaliosius.*
  - Pavyzdžiui, jei žmogus su regos negalia nori studijuoti kriminologiją tai tikrai be šansų, nes ten reikia matymo.*
  - Problema pakliūti į spec mokyklą, problema asistentas, per mažai specialistų konsultacijų valandų.*
  - Vaikai neturintys negalios, bet turintys kalbos sutrikimų - vėluojančią kalbą, tam tikrų balsių ar priebalsių tarimo problemų, negauna pagalbos, ne visose mokyklose yra psichologas, o jei ir yra jis užsiėmęs socialinės rizikos vaikais. Kuo toliau tuo labiau **Lietuvoje** yra diskriminuojami eiliniai piliečiai neturintys negalių, neturintys priklausomybių ir vedantys tvarkingą gyvenimą.*
  - vaikui su sunkia negalia priklauso individuali švietimo programa...o mokomas jis pagal bendrą ir nieko neina padaryt...mokytoja neturi jam atskirai laiko...Autistams padeda ABA terapija, kuri netaikoma niekur, o nusipirkti ją kainuoja visas pajamas mėnesines...išvada: autistui nesuteikiama absoliučiai jokia pagalba!*

2.6. Sveikatos paslaugų prieinamumas asmenims, turintiems negalią

Sveikatos paslaugų prieinamumas asmenims, turintiems negalią

19 pav. Sveikatos paslaugų prieinamumas asmenims, turintiems negalią (n=387)

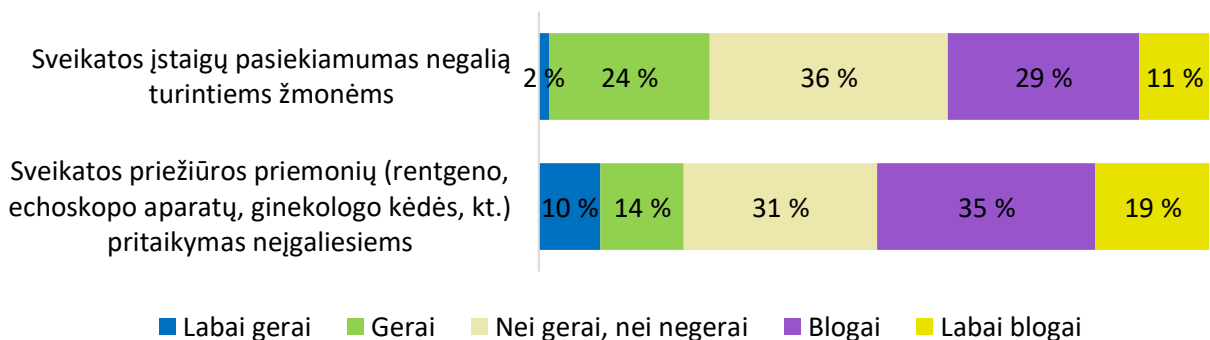
Sveikatos paslaugų prieinamumą negalią turintiems asmenims gerai vertina nuo 22 iki 38 proc. respondentų. 38 proc. respondentų pritaria, jog „negalią turintiems asmenims yra užtikrinamos tokios pat kokybės sveikatos priežiūros ir gydymo paslaugos kaip ir asmenims jos neturintiems“. 39 proc. respondentų tam nepritaria. Šiuo požiūriu nėra statistiškai reikšmingų skirtumų vertinant negalią turinčių asmenų ir juos atstovaujančių asmenų grupes.

36 proc. respondentų blogai vertina poliklinikų, ligoninių ir kt. gydymo įstaigų prieinamumą, o beveik pusė respondentų (48 proc.) neigiamai vertina sveikatos priemonių pritaikymą neįgaliesiems (iš jų penktadalis – vertina „labai blogai“).

Sveikatos priežiūros priemonių pritaikymą asmenims su negalia kritiškiau vertina negalią turintys asmenys, nei juos atstovaujantys asmenys. Dėl sveikatos paslaugų prieinamumo – statistiškai reikšmingų skirtumų nestebėta.

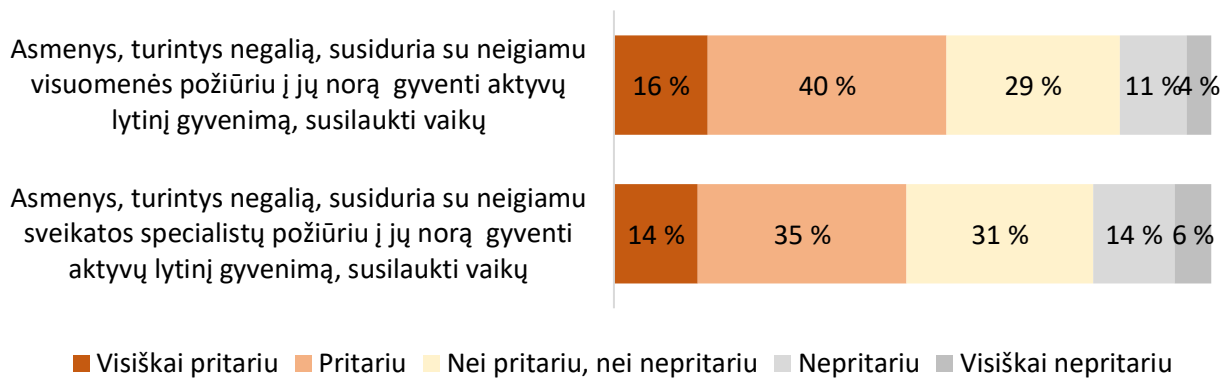
Palyginimui, 2016 m. tyrimo duomenys šiais klausimais pateikiami paveiksle žemiau. Nėra didesnių skirtumų vertinant sveikatos paslaugų prieinamumą (2016 metais teigiamai vertino 26 proc. respondentų, 2021 metais – 29 proc. respondentų) ar vertinant priemonių (rentgeno, echoskopo ir kt.) pritaikomumą (2016 metais teigiamai vertino 24 proc., 2021 metais – 22 proc. respondentų).

2016 m. tyrimo duomenys

20 pav. Sveikatos paslaugų prieinamumas asmenims, turintiems negalią (2016 m. tyrimo duomenys)

Visuomenės požiūris į negalią turinčius asmenis

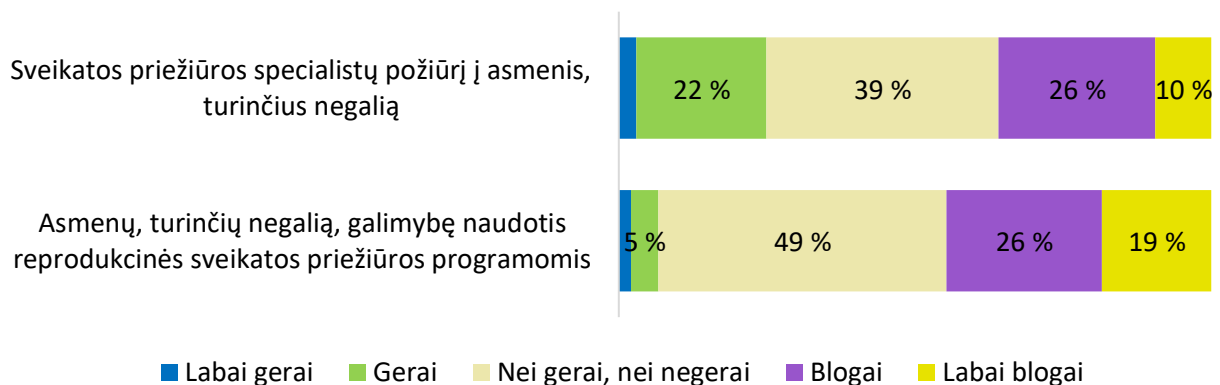

21 pav. Požiūris į negalią turinčius asmenis dėl jų reprodukcinės sveikatos (n=387)

56 proc. respondentų nurodo, jog susiduria su neigiamu visuomenės požiūriu į jų norą gyventi aktyvų lytinį gyvenimą, susilaukti vaikų. 49 proc. nurodo, jog tokį neigiamą požiūrį turi sveikatos specialistai. Šiais klausimais nėra statistiškai reikšmingų skirtumų vertinant negalią turinčių asmenų ir juos atstovaujančių asmenų grupes.

Palyginimui, 2016 m. tyrimo duomenys šiais klausimais pateikiami paveiksle žemiau. 2021 metų tyrimo duomenimis, 49 proc. respondentų pritarė, jog „asmenys, turintys negalią, susiduria su neigiamu sveikatos specialistų požiūriu į jų norą gyventi aktyvų lytinį gyvenimą, susilaukti vaikų“, kai 2016 metais taip pasisakė 45 proc. respondentų.

2016 m. tyrimo duomenys

22 pav. Požiūris į negalią turinčius asmenis (dėl jų reprodukcinės sveikatos) (2016 m. tyrimo duomenys)

Respondentai turėjo galimybę pakomentuoti savo pasirinkimus. Jų atsakymai pateikiami 5 lentelėje. Tikriniai daiktavardžiai tekste – paryškinti. Buvo paminėti **Jakšto g.** („Konsultacinej poliklinikoje (Jakšto g.) liftas yra siauras, norint patekti pas specialistus reikia perkelti į jų vežimą labai nepatogų!!!“), **Viagra** („Lietuvoje visiškai nenumatyta tokių vaistų kaip Viagra vyrams kompensavimas, o dėl nugaros smegenų pažeidimo ir impotencijos jie negali turėti lytinių santykių“).

5 lentelė. Komentarai, pastabos ir pasiūlymai dėl sveikatos priežiūros paslaugų gerinimo negalia turintiems asmenims

Nuomonės apie sveikatos priežiūros paslaugas (kalba netaisyta)

- *"Asmenims, turintiems negalių, užtikrinamos tokios pat kokybės sveikatos priežiūros, gydymo paslaugas kaip ir asmenys neturintys negalios" Neskaitant nepritaikytos aplinkos, šiam teiginiui pritarčiau. Nepritaikyta aplinka labai įtakoja kokybiškų sveikatos priežiūros paslaugų gavimui, suteikimui. Pvz. gulėti ligoninės lovoje ir gauti visas kokybiškiausias medicinos paslaugas, bet negalėti pačiam iš nepritaikytos dažnai iš labai aukštos lovos išlipti tam, kad nuvažiuotum susitvarkyti į pritaikytą tualetą ar nusiprausti. O dažnai ir pritaikytų tualetų nepakanka. Arba nuolat personalo prašyti, kad padėtų išlipti iš vežimėlio, įlipti į lovą. Tai net nežinau kaip vertinti tokių gaunamų medicinos paslaugų kokybę.*
- *Čia platesnis klausimas.*
- *Į sanatorijas patekti ir gauti normalias paslaugas kaip visi, judant neįgaliųjų vežimėliais, labai sudėtinga..*
- *Jau seniai nebesinaudoju valstybinėmis sveikatos priežiūros paslaugomis savo neįgaliam vaikui - minimaliai. Vėdu tik pas privačius specialistus. Net ir šeimos gydytoja vaiko "mokama". Labai brangu, bet kitaip aš nieko savo vaikui negaučiau.*
- *jei niekas jų neatstovauja arba jie patys nepakankamai save atstovauja tai tikrai neužtikrinama kokybė paslaugų.*
- *Konsultacinej poliklinikoje (Jakšto g.) liftas yra siauras, norint patekti pas specialistus reikia perkelti į jų vežimą labai nepatogų!!!*
- *Lietuvoje visiškai nenumatyta tokių vaistų kaip **Viagra** vyrams kompensavimas, o dėl nugaros smegenų pažeidimo ir impotencijos jie negali turėti lytinių santykių.*
- *Net neturint negalios užtenka tai, kad aš esu mergina ir didžioji dalis daktarų labai mėgsta generalizuoti problemas ir net neišklausti manęs.*
- *Patys neįgalieji sėdi namuose ir verkia, kad aplinka nepritaikyt, o tai reiškia, kad neišeina iš namų ir nemato realybės, tuo pačiu nieko negali pasiūlyt.*
- *Tau taip sunku ir kam dar tau vaiko reikia.*
- *Tegul jie gyvena lytinį gyvenimą kokį nori, bet kai neįgalūs gimdo neįgaliuosius ir dar paksui reikia jiems visokių asistentų, pagalbos, tai kiek valstybei ir visiems mokesčių mokėtojams kainuoja tokius išlaikyti. Kodėl yra diskriminuojame negalios neturintys žmonės, kurie sumoka milžiniškus pinigus valstybei ir iš jos nesulaukia pagalbos?*
- *Tiek neįgaliesiems, tiek sveikiems sveikatos priežiūros sistema, (kaip ir švietimo) yra labiau deklaratyvus pobūdžio. Eilės, paslaugų pasiekiamumas, o ir sistemos sudėtingumo įveika labai priklauso nuo ten dirbančių geranoriškumo, problemos sudėtingumo, pažįstamų kiekio, intereso, ieškančio paslaugų gebėjimų tą sistemą, su visais ją lydinčiais įstatymais, perprasti.*
- *Visuomenės požiūris ar nusistatymas tikrai nedomina.*

Atsakymai į atvirą klausimą „Nurodykite, kokios sveikatos priežiūros specialistų paslaugos, Jūsų manymu, sunkiausiai prieinamos negalią turintiems žmonėms. Kokios, Jūsų manymu, yra neprieinamumo priežastys?“ buvo sugrupuoti į atskiras kategorijas. Autentiški respondentų pasisakymai pateikiami 6 lentelėje.

6 lentelė. Kokios sveikatos priežiūros paslaugos sunkiausiai prieinamos (atsakymai į atvirą klausimą)

Kategorija	Autentiški dalyvių pasisakymai (kalba netaisyta)
Sunkumai gaunant įvairias sveikatos priežiūros paslaugas (64)	<ul style="list-style-type: none"> · <i>Antro lygio specialistai.</i> · <i>Atskirų ligų specialistai.</i> · <i>Chirurgas.</i> · <i>Echoskopijos.</i> · <i>Gydytojų oftologų, neuropatologų, kardiologų, reabilitologų, endokrinologų.</i> · <i>Įvairios.</i> · <i>Įvairių specelstų, išskyrus šeimos gydytoją. Nors reikia kas pusę metų praeiti patikrą, kiekvieną kartą reikia šeimos gydytojo siuntimo.</i> · <i>Įvairių specialistų.</i> · <i>Kai minėjau ABA terapija autistui...tai pirmoji pagalba, kitose šalyse kompensuojama valstybės...čia yra neprieinama, nors anot psichologės, vienintelė padeda...Kainuoja visas pajamas, o reikia maziausiai metų ir dar daugiau...</i> · <i>Kardiologai, oftologai.</i> · <i>Kardiologo (3).</i> · <i>Kineziterapeuto psichologo reabilitologo ordopedo okulisto todėl kad provincijose specialistu labai mazai</i> · <i>Kineziterapeuto i namus nevyksta nuvaziuoti nera galimybiu.</i> · <i>Kitas dalykas sunku gauti psichologinę pagalbą, pas gerą psichiatrą patekti galima tik mokant pinigų, o tai ne kiekvienas gali</i> · <i>Konsultacinės klinikos.</i> · <i>Logopedai, elgiasi specialistai, soc.pedagogai.</i> · <i>Manau, kad reabilitacija. Finansavimo trūkumas</i> · <i>Masažistų.</i> · <i>Monografija, rengenas ir pan</i> · <i>Neurologas, šeimos gydytoja</i> · <i>Neurologo, Ortopedo – traumatologo. Neradau tokio specialisto kuris žinotu kaip pagydyti.</i> · <i>Nuolatinės! psichologo, logopedo, ergoterapeuto, kineziterapeito konsultacijos. Ne 40 vnt per metus, o reikia nuolat! Taip pat kompleksinis 1 dienos ištyrimas. Kai reikia aplankyti 2-4 specialistus. Ir tai būtų suorganizuota per kartą.</i> · <i>Okulisto</i> · <i>Okulistlo</i> · <i>Onkologija.</i> · <i>Operacijos.</i> · <i>Proceduros vandenyje.</i> · <i>PROFILAKTIKA, PAKANKAMA REABILITACIJA.</i> · <i>Psichiatrijos ir psichologijos paslaugų. Trūksta specialistų, paslaugos per brangios psichikos negalią turintiems asmenims.</i> · <i>Psichiatro ,nes psichine liga sergantys žmonės patys besupranta dažniausiai ,kad serga ir jiems suteikta lugiaverte teisė rinktis gydytis ar ne, kaip ir turint fizinę negalią</i>

Kategorija	Autentiški dalyvių pasisakymai (kalba netaisyta)
	<ul style="list-style-type: none"> · <i>Psichologai. Psichiatrai.</i> · <i>Psichologinės paslaugos. Trūkumas atsakomybės ir pareigos.</i> · <i>Psichologo paslaugos.</i> · <i>Psichologo, chirurgo-traumatologo. Priežastis - gydytojų užimtumas, suinteresuotumo stoka.</i> · <i>Psichologo. 1kartas į mėnesį tai mažai.</i> · <i>Psichologų psichiatrų logopedų dailės terapijų šokių terapijų tetro terapijų muzikos terapijų užklasinės veiklos pedagogų . Nėra finansavimo nei veikloms nei jų specialistų ruošimui.</i> · <i>Psichologų, ne finansuoja..</i> · <i>Psichosocialinė pagalba .Priežasčių kodėl daug nuo specialistų nebuvimo , neapmokymo specialistų kaip dirbt su autizmo spektro žmonėm, nesukūrimo darbo vietų finansavimo iki žmoniškų išteklių empatijos noro ,geranoriško požiūrio ir t.t.</i> · <i>Reabilitacija po 18 -os m.</i> · <i>Reabilitacija stacionari.</i> · <i>Reabilitacija, fizioterapija.</i> · <i>Reabilitacija.</i> · <i>Reabilitacija. Psichinę negalia turinčiam.</i> · <i>Reabilitacija-reabilitologas.</i> · <i>Reabilitacijos paslaugos, jei nežinai, kas priklauso pagal įstatymą, niekas atsakingas informacijos nesuteikia.</i> · <i>Reabilitacijos, pas gydytojus specialistus.</i> · <i>Reabilitacijos, sanatorinio gydymo.</i> · <i>Reabilitacija.</i> · <i>Reabilitacijos...tiesiog socialines savondarbo nedaro.</i> · <i>Rengenas, monografija ir kt.</i> · <i>Rengenas,ginekologas,okulistas.</i> · <i>Rengenogramos, kai kur ne pritaikytos vietos.</i> · <i>Rengenologo ir kt.</i> · <i>Rentgenas, gastroenterologas. nekvalifikuotas personalas.</i> · <i>Rentgenas, MRT ir pan.</i> · <i>Rentgenas.</i> · <i>Rentgeno kabinetai, magnetiniai rezonansas.</i> · <i>Sanatorijos. Galima patekti tik turint didelės pajamas.</i> · <i>Specialistų konsultacijos ir pagalba didžiuosiuose centruose (Santaros, Odos ligų specialistai Kairiūkščio g.</i> · <i>Specialistų.</i> · <i>Sveikatinimo procedūros,sanatorijos,baseinai dėl aukštų ikainiu.</i> · <i>Tyrimai..</i> · <i>Vaikams virs 7metu,nera poliklinikose reabilitaciją kaip buna skiriama vaikams iki 7 metu.</i> · <i>Visos diagnostinės procedūros, sanatorijose procedūros.</i>
<p>Sunkumai gaunant odontologo paslaugas (47)</p>	<ul style="list-style-type: none"> · <i>Dantų priežiūra.</i> · <i>Dantų taisymas, kainos kosminės.</i> · <i>Gal stomatologai.</i> · <i>Neįgaliesiems sunku greitu laiku gydytis pas stomatologą, nes daug kainuojantis dantų gydymas.</i> · <i>Odontologai - protezavimas - kainos didelės.</i>

Kategorija	Autentiški dalyvių pasisakymai (kalba netaisyta)
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Odontologai (19).</i> • <i>Odontologai, jeigu nėra būdų persėsti į tą krėslą?</i> • <i>Odontologijos klinikos.</i> • <i>Odontologijos, stomatologijos paslaugos, nes dažnai negalių turintiems žmonėms reikalinga sedacija.</i> • <i>Odontologijos. Nera keltuvo prie stomatologo kėdės. Nėra lifto arba bent panduso, kad patektum į patalpą.</i> • <i>Odontologo (psichosocialinę negalių turintiems).</i> • <i>Odontologo paslaugos judėjimo ir intelekto negalias turintiems asmenims.</i> • <i>Odontologo, nes sunku rasti gydytoją, kuris mielai priimtų tokį pacientą.</i> • <i>Odontologo. sunkių negalių turintiems, kuriems reikia tvarkyti dantis tik stacionariai, su anesteziologo pagalba, tokias paslaugas teikia tik Kauno klinikos, Santaros ir gal Klaipėdoj.</i> • <i>odontologų paslaugos. Dantų gydymas atliekamas tik Kaune, guldant į Kauno klinikas. Ir laukti reikia nuo 3 mėn iki 6 mėn.</i> • <i>Odontologų, dėl gydytojų trūkumo.</i> • <i>Odontologų. Visos medicininės paslaugoms neįgaliesiems turetų būti kompensuojamos ligonių kasų.</i> • <i>Odontologų pagalba su nejautra.</i> • <i>Pvz. Dantu priežiūra ypač sudetinga elgesi ir negalia turintiems vaikams.</i> • <i>Stomatologai (9).</i> • <i>Stomatologai. Nepritaikyta įranga žmonėms su fizine negalia.</i> • <i>Stomatologija. Del sensoriniu issukiu tenka dantis gydyti tik su narkoze, kas yra arba labai brangu privaciai arba tenka laukti 9 men valstybinese ligoninese. Be to metodika – netausojanti.</i> • <i>Stomatologų, dantų protezavimo. Nepritaikyta aplinka.</i> • <i>Stomatologai paslaugų kainos.</i> • <i>Stomatologai, paslaugų kainos, tokios pat kaip sveikiems žmonėms.</i> • <i>Stomatologiniai kabinetai ypač privatūs.</i> • <i>Žmonėms "rateliuose" neprieinamos stomatologijos paslaugos ir į namus neteikiamos.</i>
<p>Sunkumai nuvykstant iki įstaigos, prastos patalpų ir įrangos pritaikymas (43)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Atlikti rengeno, procedūras nėra tinkamo privažiavimo su neįgaliojo vežimėliu.</i> • <i>Atstumai, kaip nuvykti.</i> • <i>Atstumo problema, transportas.</i> • <i>Aukšti nepritaikyti stalai.</i> • <i>Gydytojų konsultacijos kur nėra lifto, taip pat moterų konsultacijos ypač turinčioms atsvarį, nepritaikyta, nėra keltuvų, lifto, nepritaikyta neregiam. Trūksta nuorodų pvz ligoninėse, poliklinikose. poliklinikų koridoriai siauri, labai sunku pravažiuoti su vežimėliais, vaikštynėmis.</i> • <i>Įvairios paslaugos yra neprieinamos žmonėms su judėjimo negalia - daugybė įvairių specialistų kabinetai yra tokie maži, arba taip nepatogiai apstatyti, kad žmonės su neįgaliųjų vežimėliais į juos neįvažiuoja, daugybė gydymo įstaigų yra iš viso neprieinamos - pradėdant parkavimu ir baigiant lifto nebuvimu. Ligoninėse pritaikytas tualetas geriausiu atveju vienas visam skyriui. Taip pat nepritaikyta daug aparatūros - rentgeno aparatai, ginekologo ar urologo kėdės, odontologų kėdės ir kt.</i> • <i>Įvairūs tyrimai aparatūra. Ji yra nepritaikyta.</i> • <i>Įvairūs tyrimai, urologija, oftalmologija, stacionarios gydymo paslaugos dėl neapmokyto personalo ir įrangos trūkumo.</i> • <i>Jei negali fiziškai pasiekti kabineto, nesvarbu koks specialistas jame sėdi.</i> • <i>Jei negali iš namu ieseit ar judet, tai stomatologo niekaip.</i> • <i>Jei ŽN rateliuose - rentgeno, ginekologo pasl. Nepritaikyta fizinė aplinka (pastatai, grindų</i>

Kategorija	Autentiški dalyvių pasisakymai (kalba netaisyta)
	<p><i>lygis nevienodas ir pan. Nepatogus ar nėra išvis automobilių parkavimo). Jei intelekto negalia - ypač odontologijos pasl. Kurtiesiems neužtikrina nors vertėjų paslaugas.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kabinetuose trūksta vietos su vežimais įmanevruoti, taip kai reikia tyrimams paguldyti-pakelti nejudantį neįgalųjį labai sunku vienam tai padaryti!</i> • <i>Kai kurios rentgeno procedūros. Nepatogus irenginiai, jai atlikti.</i> • <i>Kartais paprasčiausių įvažiavimų trūksta. Nepritaikyta aplinka.</i> • <i>Kiek Lietuvoje implantuoti klausos ir kokios pasekmės</i> • <i>Kompiuterinė tomografija ir kt. tyrimai bei aplinkos, kuriose jie atliekami dažniausiai yra sunkiai prieinami arba tik iš dalies prieinami judėjimo negalią turintiems asmenims.</i> • <i>Kur nėra pritaikyti pastatai.</i> • <i>Laiptai, liftai! aukštai, pagalba kabinetuose – perkėlimai, transportavimas į prietaisus atlikti tam tikrus tyrimus.</i> • <i>Laiptų, šaligatvių bortelių kliūtys.</i> • <i>Man paprasčiausia nueiti, yra reikalų. Nes nėra, kam padėti.</i> • <i>Neprieinamos ne paslaugos, o aplinka.</i> • <i>Neturint savo transporto sunku nuvykti pas gydytojus. Reikalingi socialiniai taksi.</i> • <i>Nevisur buna normalos rampos, arba buna sauri liftai arba išvis ju nebuna.</i> • <i>Nežinau kaip vadinasi, bet paprastai sakant plaučių tyrimo kabinetai, priešastys- techninis atsilikimas nuo pasaulinių standartų.</i> • <i>Odontologų, ginekologų, echoskopuotojų paslaugos yra sunkiai prieinamos dėl specialios įrangos nebūvimo. Dažnu atveju net kabinetai įrengti nepatogiai: per mažos arba per aukštos kušetės, mažai vietos. Specialistai irgi dažnai nežino kaip elgtis su specialių poreikių pacientu.</i> • <i>Pačių įstaigų prieinamumas - nemaža jų dalis visiškai nepritaikyta, taip pat dar daug nepritaikyta aparatūra, tualetai, med. personalas nežino kaip elgtis, nemoka naudotis keltuvais, aparatūra ar pan.</i> • <i>Paslaugos yra preinamos, problema yra kad yra reikalingas žmogus kuris galėtų palydėti iki vietos.</i> • <i>Patekimas pas specialistus...nepritaikytas liftas...</i> • <i>Pirminės. Transportas.</i> • <i>Praktiškai visos paslaugos, kurios neatliekamos neįgaliojo vežimėlyje. Ypatingai tiems žmonėms, kurie turi silpnesnes rankas, ar padidintą spastiką, (nevalingi judesiai). Apžiūros kušetės būna per aukštos, per siauros ir slidžios, be jokių rankenėlių, į kurias galėtum įsikabinti lipdamas ant jų, ar versdamasis ant šono. Rentgeno stalai būna labai aukšti ir ne visada reguliuojami į ki reikiamo aukščio. Odontologo krėslai yra nepritaikyti, perlipant ant jų galima nuslysti, nes jie padengti slystančia medžiaga. Geriausia būtų automatinis rėmas, kurio pagalba, vežimėlis su jame esančiu žmogumi būtų paverčiamas tam tikru kampu, kad būtų patogiu ir jam, ir gydytojui suteikti kokybiškas paslaugas. Aš visada stresuoju, kai turiu persėsti į odontologo kėdę, nes kelis kartus buvau tiesiog nuslydusi.</i> • <i>Prastas prieinamumas dažniausiai susijęs su sena infrastruktūra, senais nepritaikytais pastatais, su parkavimo vietų trūkumu.</i> • <i>Rentgeno ir visų kur reikia aukštai gulti ar sėstis. Pagrindinis trūkumas - fizinis aplinkos, infrastruktūros nepritaikymas.</i> • <i>Sanatorininis palaikomasis gydymas judėjimo negalią turintiems žmonėms.</i> • <i>Sanatorinio gydymo ir paslaugų sanatorijose nepraeinamumas.</i> • <i>Sunkiausia asmenims su negalia neprieinamos yra laiptai, kai nėra lygaus takelio kai nėra lifto.</i> • <i>Susisiekimas.</i> • <i>Sveikatos priežiūros specialistai dirba kabinetuose nepritaikytuose žmonėms su negalia, kliūtys butu laiptai, kai kur netgi patekimas į gydymo istaigą sudetingas net ir su lydinciu asmeniu.</i>

Kategorija	Autentiški dalyvių pasisakymai (kalba netaisyta)
	<ul style="list-style-type: none"> · <i>Tie, kurių ofisai yra 3 aukšte. Liftai esantys polklinikoje retai kad veikia, o praėjimai kartais net nepasiekiami</i> · <i>Tos kurios yra nepasiekiamos dėl nepritaikytos aplinkos.</i> · <i>Tos paslaugos, kurių metu reikalingos pritaikytos kėdės, stalai procedūros ar apžiūros atlikimui.</i> · <i>Transporto paslaugos trūkumas, asistento nebuvimas.</i> · <i>turintiems judėjimo negalia bet kokios paslaugos sunkiai prieinamos, tuo labiau gyvenantiems ne mieste, autobusai nepritaikyti, netgi greitosios laiptukai per aukštai, kad galėtų mazai paeinantis žmogus ilipti, tuo labiau vyresnio amžiaus, -apibendrinant -neigalus žmogus niekam neidomus, jei neturi savo transporto, pažinciu sveikatos istaigose tu esi niekas ...</i> · <i>Viskas kas susiję su aparatais, echoskopai ir panašiai.</i>
<p>Pavienės, kompleksinės, kitos priemonės (41)</p>	<ul style="list-style-type: none"> · <i>Baimė- priešastis.</i> · <i>Beveik visos.</i> · <i>Gydytojų nemokėjimas bendrauti lietuvių gestų kalba.</i> · <i>Globos ir rupybos skyriai tik deklaruoja kad jie padeda negaliems o realioje neįmanoma nieko gauti (Trakai).</i> · <i>Gulintis žmogus negali namuose gauti specialistų konsultacijos.</i> · <i>Ivairiai, čia kiekviena situacija skirtinga , buna.</i> · <i>Kai nėra tokios aparatūros, kaip MRT, Kompiuterinė tomograma. Tenka važiuoti į kitus miestus, kur yra tokie tyrimai. Aš asmeniškai važiuoju į Klaipėdą, nes ten gyvena mano sūnus ir jis mane nuveža Klaipėdoje kur reikia. namo grįžtų autobusu - o čia pasitinka vyras.</i> · <i>Kai žmogus negali pasakyti, ką jam skauda, nes nekalba.</i> · <i>Korupcija.</i> · <i>Kovidai.</i> · <i>Labai sudėtinga ir paini "ESveikata" svetainė, norint prisiregistruoti savarankiškai, reikalinga reginio asmens pagalba.</i> · <i>Ligoninėse dauguma.</i> · <i>Lygtai stengiasi. Pagal galimybes.</i> · <i>Man buvo ištikęs mikroinsultas tai mane atgaivino ir nuvežė į psichiatrinę ligoninę, ir paskui dėl stuburo skausmų veždavo į psichiatrinę ligoninę, bet kai pagaliau pavyko įrodyti gydytojams, kad nepsichika susergu, tai tada pradėjo gydyti kas reikalinga</i> · <i>Man matyt sekasi , atrodo viska gaunu , tik va sanatorijos niekad nepasiule.</i> · <i>Manau, daug paslaugų neprieinamos žmonėms su proto negalia. Neregiamas paslaugos neprieinamos dėl prastai pritaikytos informacinės aplinkos. Finansų stoka, pagarbos stoka, žinių stoka.</i> · <i>Manau, kad daugumos šalies kampelių padėtis panašiai vienodai bloga.</i> · <i>Mūsų atveju neprieinamos sudėtingos, vienetinės operacijos (reta liga), nors pgl cross-border health care išvykti yra galimybė, tačiau realiai dėl VLK kompensuojamos sumos (10-20%) tai tampa neįmanoma finansine prasme.</i> · <i>Neišsiaiškina pilnai kas yra vaikai ,tenka paciam ieskoti privaciose poliklinikose visus atsakymus.</i> · <i>Neretai ir net priminės sveikatos priežiūros paslaugos, nekreipia dėmesio ir pan. Gydytojai jstaigos toli nuo gyvenamosios vietos. Intelektu sutrikimus turintys asmenys jei niekas jų neatstovauja būna neretai "pamiršti".</i> · <i>Pagalba į namus nėra reglamentuota.</i> · <i>Pagalbos ir priemonių neužtikrinimas.</i> · <i>Paslaugos sunkiai prieinamos arba neprieinamos visai, judantiems neįgalųjų vežimėliais.</i> · <i>Priklauso nuo pinigų kiekio kišenėje.</i>

Kategorija	Autentiški dalyvių pasisakymai (kalba netaisyta)
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Privačios- finansine prasme.</i> • <i>Socialiniai darbuotojai. jei per 8 men. negalima gauti lauko vaikstiniu su dideliais ratukais. PO stuburo operacijos kad galetum judet kuo daugiau. ATSAKYMAS-NERA. LAUK EILES. O kada irengs dusa vietoje vonios tai nezinia. truksta finansavimo. ATSAKYMAS.GYVENK KAI BONDZAS.</i> • <i>Stengiuosi kuo rečiau lankytis pas gydytojus. Nenoriu dalyvauti programose pagal amžių. Niekuo netikiu ir nieko nesitikiu.</i> • <i>Sumažintos teisės ir galimybės šeimos gydytojams. Paini registracijos ir įgaliojimų sistema. Paslaugos teikiamos skirtingose teritorijose. Nėra sudarytų sąlygų laukiamajame. Priimamajame (greitosios pagalbos) priėmimas gali užtrukti ir 6 valandas...</i> • <i>Šiaip gydytojus visada sunku neįgaliems, bet dar 13 metų kaip gyvenau globos įstaigoj neįgaliju tai ten iš vis darė išjuoka dėl konsultacijų, iš pirmo pati įstaigos vir. slaugytoja neregistruodavo sakydavo talonu nėra, o kaip aš pats pasiskambindavau jau talona gaudavau, veidai perkreiti jų būdavo pykdavo.....čia pasakot ir pasakot apie pragariškus gyvenimo etapus.</i> • <i>Turinčiam sunkią proto negalią visiškai neprieinama stacionarios ligoninės paslaugos, nes reikalinga pastovi priežiūra neįgaliojo, kitaip belieka jį fiksuoti ar duoti stiprius raminamuosius visą hospitalizacijos laiką</i> • <i>urologų, stomatologų ir kitų, nes pakliūti pas juos sunku, o mažos neįgaliųjų pensijos neleidžia kreipti į privačius specialistus.</i> • <i>Vaikams su autizmo spektru reikia nuolatinių terapijų (logopedo, psichologo, spec. pedagogo, ergoterapeuto paslaugų), kurios nėra arba visai teikiamos BU ugdymo įstaigose (pvz., ergoterapijos nėra nė vienoje mokykloje), arba yra teikiamos nekokybiškos paslaugos. Vaiko raidos centras ir ankstyvos raidos tarnybos prie pirminės sveikatos priežiūros klinikų turi ilgas laukimo eiles, ten galima patekti geriausiu atveju kartą per metus 4 sav. trukmės terapijoms, tačiau norint užtikrinti terapijų poveikį, jas reikia teikti nuolat, o ne kartą per metus.</i> • <i>Visiems vienodai.</i> • <i>Visos neprieinamos sveikatos priežiūros klausos negalią turintiems asmenims</i> • <i>Visos paslaugos sunkiai prieinamos eiles maišosi su sveikais žmonem bendroi eileje sveikatos istaigose .</i> • <i>Visos paslaugos sunkiai prieinamos tiek finansiškai nes dauguma paslaugų mokama, tiek kiti nepatogumai kyla kai specialistai palieka nuošalyje negalią turinčius.</i> • <i>Visos paslaugos, kai slaugomas namuose ir nevaikšto.</i> • <i>Visos preinamos....bet sunkiai pasiekiamos... negalią turintys nereikalingi.....našta... pagyvenę taip pat...</i> • <i>Visos sveikatos priežiūros sistemoje.</i> • <i>Visos, jei aš nelydėčiau asmens, tai jam būtų sudėtinga nuvykti iki poliklinikos.</i> • <i>Žmonės, turintys negalią, kiekvieną kartą priversti kreiptis į šeimos gydytoją dėl siuntimo pas specialistus.</i>
<p>„Eilės“ pas gydytojus, specialistų trūkumas (38)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Dideles eiles.</i> • <i>Didžiulės eilės patekti pas specialistus jokių lengvatų neįgaliesiems.</i> • <i>Ergo, logo, spec. pedagogo, tiesiog nera spec. tiek kiek ju reik, eiles dideles.</i> • <i>Fizioterapiautų rebiolotologų ,net ir šeimos gydytojų negali prisikviesti.</i> • <i>Gyvybę palaikančių procedūrų darbo valandos trumpėja, sudėtinga dirbant spėti laiku atvykti ir gauti pilną pvz dializės procedūrą. O dirbti ir sveika ir būtina, kad išgyventi.</i> • <i>Ilgos eilės Kardiologas .</i> • <i>Kaip reikia pakliūti, pas spec gydytoja. Būna didelės eilės, pvz. Vaikų stomatologas, neurologas.</i> • <i>Reabilitologo, nervopatologo . Eiles.</i>

Kategorija	Autentiški dalyvių pasisakymai (kalba netaisyta)
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Kardiologai , ilgai reikia laukti po kelis mėn.</i> • <i>Kardiologijos. Didelės eilės yra priežastis to...</i> • <i>Labiausiai problemų sudaro patekimas pas gyd. specialistus, nes labai jau ilgos eilės ir kartais reikia laukti po du tris mėn kol patenki pas specialistą. Tai per tą laiką arba pasveiksti, arba įgyji dar daugiau sveikatos problemų arba numiršti.</i> • <i>Manau, jeigu į gydymo įstaigą kreipiasi neįgalusis, o ypač sutrikusio intelekto, jam turėtų būti paslauga suteikta nedelsiant, o ne laukti kelias savaites. Šiuo klausimu reikėtų stipriai dirbti, kad gydymas neįgaliajam būtų užtikrintas nedelsiant.</i> • <i>Mūsų konkrečiu atveju vaikų psichiatras, odontologas (gydymas su sedacija arba narkoze), reabilitacijos sutrikusios raidos vaikui. Eilės yra neapsakomo ilgio. Patekti pas nemokamą specialistą reikia laukti mažiausiai pusę metų, kitur laukėme metus...</i> • <i>Mūsų mažame rajone nėra specialistų užsiimantys psichologine sveikata.</i> • <i>Neurochirurgu labai ilgos eilės net po 2 mėnesius, o metalu sutvirtintas stuburas nejuokai, kai kas treksreli norisi kuo greičiau gauti gydymą, o ne laukti kol galutinai suparalyzuos.</i> • <i>Pas specialistus nevisuomet duoda siuntimą.</i> • <i>Pas visus specialistus sunku patekti reik laukti po pusę metų.</i> • <i>Patekti pas seimos neimanomą prisiskambinti.</i> • <i>Patekti pas gydytoją, ilgos gyvos eilės.</i> • <i>Prieinamos visos, tik tenka ilgai laukti.</i> • <i>Psikologais, psichetras, didelės eilės, pandemijos pasekmės.</i> • <i>PSPC neturi pakankamai specialistų ir įrangos.</i> • <i>Reikia dažniau lankytis pas gydytojus turint negalią, o eilės pas specialistus visada ilgos, reabilitacija lygi 0, nes reikia mokėti už ją.</i> • <i>Seimos gydytojo nes užsiregistravus reikia laukti net mėnesi kol priims.</i> • <i>Seimos gydytojo paslaugos, nes užsiregistravus pas gydytoją reikia jo audijancijos laukti visa mėnesi, o atvykus dar randi poliklinikos duris uzrakintas ir gydomas esi atmetinai.</i> • <i>Specialistai retų ligų, nes jų nedaug, sunku gauti taloną.</i> • <i>Specialistų trūkumas.</i> • <i>Sunkiausia patekti laiku pas gydytoją, kai pablogėja sveikata, o eilė būna virš 2 mėnesių.</i> • <i>Sunku užsiregistruoti, reikia ilgai laukti kol pateksi pas gydytoją.</i> • <i>Šeimos daktarė. Nekelia, neatsako į skambutį.</i> • <i>Tai visi specialistai priima mane, nes privalo. Tik tenka palaukti.</i> • <i>Traumatologo, kardiologo, akių ilgas laukimas.</i> • <i>Trūksta Lietuvos gydytojų k. vertėjų.</i> • <i>Trūksta specialistų rajono poliklinikose.</i> • <i>Trūksta specialistų. Milžiniškos eilės.</i> • <i>Užsiregistravus ilgai laukti.</i> • <i>Visiems žmonėms tenka laukti per ilgai kol gauna paslaugą.</i> • <i>Visos specialistų paslaugos prieinamos, tik galbūt ilgiau tenka laukti eilėje pas specialistą ar atvykti į sveikatos priežiūros įstaigą būna sudėtingiau, jai neįgalusis asmuo gyvena kaime, o ligoninė yra mieste.</i>
Sunkumai gaunant ginekologo paslaugas (26)	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Akušerio/ginekologo.</i> • <i>Aukštos kušetės įvairiems tyrimams, ginekologiniams tyrimams nepritaikytos vietos.</i> • <i>Ginekologai, neimanoma pasitikrinti moterims turint fizine negalia.</i> • <i>Ginekologai. Nepritaikyta įranga žmonėms su fizine negalia.</i> • <i>Ginekologinio kabineto įranga tap nėra pritaikyta.</i> • <i>Ginekologinis, ten kėdės sveikoms vaikščiančioms.</i>

Kategorija	Autentiški dalyvių pasisakymai (kalba netaisyta)
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ginekologo (13).</i> • <i>Ginekologo kabinetas, apžiūros kiede labai aukštą.</i> • <i>Ginekologo kede.</i> • <i>Ginekologo moterims.</i> • <i>Ginekologų paslaugos moterims.</i> • <i>Moterims su judėjimo negalia - ginekologija. Sunku patekti ant apžiūros stalo.</i> • <i>Moterų gydytojas, ne pritaikytos kėdės.</i> • <i>Nuo ginekologo iki masažisto kabineto.</i>
<p>Sveikatos specialistų netinkamas požiūris į negalią turinčius asmenis (16)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Aplamai ,sveikatos priežiūros specialistams nusišpajauti į neįgaliojo problemas ir prašoma profesionalę pagalbą,net patarimo be mokesčio negausi.</i> • <i>Beveik visų. Visų pirma niekas nesidomi, ar turi negalią, ar tau skubios pagalbos reikia? Statomi į bendrą eilę mėnesiais, pagal laisvą priėmimo vietą.</i> • <i>Gydytojai ir kiti specialistai, nemoka ir nenori (BJJO) Žmonių su protine negalia.</i> • <i>Jaunieji šeimos gydytojai taip pat labai formaliai priima tokius pacientus.</i> • <i>Pagrindinė kliūtis - tai požiūris, kad neįgalusis gaudamas neįgalumo pensiją neturi darbo (veiklos) ir gali laukti. Registratūroje paprašius parinkti patogesnį vizito laiką, kuris būtų suderinamas su neįgaliojo darbine veikla, dažnai atšaukama, kad "nepradėkite čia ieškoti savo teisių, nes kai sekantį kartą eisite tikrintis sveikatą dėl tinkamumo darbui galite ir nepraeiti (būti netinkamu dirbti tam tikrą darbą)". Paprašius mokamų paslaugų, kurios pagreitina patekimą pas reikiamą specialistą, dažnai išgirstame "ir už ką mokamas neįgalumas, jei gali taip taškyti pinigus".</i> • <i>Pirmine grandis-slaugytojos, kai reikia paimti kraują vaikui su cerebriniu. Jokio bandymo isijausti į jo situacija, nukalbinimo ar pan. "Mano darbas imti kraują". Uzgrius ant 2m vaiko trys žmonės ir stipriai laikys, o jei reikia kitaip-mamyte gali pati gaisrus gesinti.</i> • <i>psichiatrai elgiasi nepagarbiai, neįsiklauso. nes turi išankstines nuostatas apie žmones, turinčius psichologinių problemų.</i> • <i>Psichologo, nes jų požiūris į proto negalios asmenis yra skeptiškas. Pirmai konsultacijai priima proto negalios asmenis, o tolimesniam ciklui neregistruoja (argumentuoja, kad proto negalios asmenys negeba įvardyti savo jausmų, emocijų). Psichologai galėtų turėti būti paruošti dirbti su tikslinę grupę - proto negalios asmenimis.</i> • <i>Rentgeno, masažo. Nėra tinkamos įrangos, įstaigų vadovų nepakankamas požiūris į šias problemas.</i> • <i>Sunkiausia turinti aiškų, gydytojų patvirtintą neįgalumą, įrodyti neįgalumo komisijai. Ten sėdintis darbuotojai akivaizdžiai tyčiojasi iš neįgaliųjų. Didelė gėda, bet juk SADM labai patenkinti tuo.</i> • <i>Sutrikusio intelekto žmonėms yra neprieinamos sveikatos priežiūros specialistų paslaugos, nes yra nesuprasti ir nenoriai aptarnaujami.</i> • <i>Šiuo metu karantinas o šiaip gydytojų nenoras dirbt</i> • <i>Teko susidurti su rentgeno atlikimo problema.Vežimėlyje darbuotoja nesutiko atlikti procedūros,o padėti nebuvo ko pasikviesti į pagalbą dėl persėdimo į reikiamą vietą.</i> • <i>VISOS . KLAUSOS NEGALIĄ TURINČIAM ASMENIUI BE VERTĖJŲ PAGALBOS GAUTI PASLAUGAS NEĮMANOMA. KOMUNIKACIJOS STOKA IŠ GYDYMO ĮSTAIGŲ TRŪKUMAS.</i> • <i>Visos. Požiūris....rūšivimas....abejingumas....</i> • <i>Visu, kadangi turiu klausos negalia, i mane dažnai žiuri kaip i kokia nevisaverte...o tai labai nemalonu.</i>
<p>Nuotolinis gydymas (3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Covid 15 mėnesiu gydytojas nera mates ligonio gydo turbūt puikiai.</i> • <i>Daktaru kai kurių, nuotolinis gydymas.</i> • <i>šiuo laikotarpiu patekimas pas šeimos gydytoją visiškai apribotas.</i>

Kategorija	Autentiški dalyvių pasisakymai (kalba netaisyta)
Nėra problemų gaunant sveikatos priežiūros paslaugas (13)	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Man matyt sekasi , atrodo viska gaunu.</i> • <i>Manau, kad sveikatos priežiūros specialistų paslaugos prieinamos visiems vienodai, bent man nebuvo problemų patekti pas visus specialistus.</i> • <i>Neteko susidurti.užsiregistruoji ir lauki savo eilės.būna,kad yra mažai talonų pas gydytoją,tada reikia laukti ilgiau.</i> • <i>Prienamumas toks pat, kaip sveikųjų.</i> • <i>Šiaip man atrodo, viskas prieinama, tik reikia noro ir jei reikia pakovoti. O ne taip, kad nieko nedarai ir viską gauni. Taip niekada nebus.</i> • <i>Viskas prieinama žmogui su negalia taip pat kaip ir sveikam...</i> • <i>Visos paslaugos , kurių kada reikėjo, buvo prieinamos.</i> • <i>Visos paslaugos prieinamos.</i> • <i>Visos taip pat,kaip ir neturintiems negalios.</i> • <i>Visos vienodai prieinamos.</i> • <i>Visur mes prieinam be problemų.</i> • <i>Visur prieinu,problemų nėra.</i> • <i>Žiūrint iš savo asmeninės patirties, sveikatos priežiūros paslaugos niekuo nesiskiria prieinamumu kaip ir visiems kitiems žmonėms.</i>

Daugiausia patvirtinančių teiginių priskirta kategorijai „Sunkumai gaunant įvairias sveikatos priežiūros paslaugas“ (64 patvirtinantys teiginiai, pvz. „*Psichiatrijos ir psichologijos paslaugų. Trūksta specialistų, paslaugos per brangios psichikos negalių turintiems asmenims*“, „*Kai minėjau ABA terapija autistui...tai pirmoji pagalba, kitose šalyse kompensuojama valstybės...čia yra neprieinama, nors anot psychologės, vienintelė padeda...Kainuoja visas pajamas, o reikia maziausiai metų ir dar daugiau...*“). Respondentams taip pat sudėtinga patekti ir gauti odontologų paslaugas (47 teiginiai, pvz., „*Odontologo.sunkių negalių turintiems, kuriems reikia tvarkyti dantis tik stacionariai, su anesteziologo pagalba,tokias paslaugas teikia tik Kauno klinikos, Santaros ir gal Klaipėdoj*“, „*Odontologo, nes sunku rasti gydytoją, kuris mielai priimtų tokį pacientą*“), nemažas trikdys yra sveikatos įstaigų pasiekiamumas bei jų pritaikymas negalių turintiems asmenims (įvairius šios srities aspektus atskleidžia 43 patvirtinantys teiginiai, pvz., „*Laiptai, liftai! aukštai, pagalba kabinetuose–perkėlimai, transportavimas į prietaisus atlikti tam tikrus tyrimus*“, „*Pačių įstaigų prieinamumas - nemaža jų dalis visiškai nepritaikyta, taip pat dar daug nepritaikyta aparatūra, tualetai, med. personalas nežino kaip elgtis, nemoka naudotis keltuvais, aparatūra ar pan.*“, „**Praktiškai visos paslaugos, kurios neatliekamos neįgaliojo vežimėlyje.** Ypatingai tiems žmonėms, kurie turi silpnesnes rankas, ar padidintą spastiką,(nevalingi judesiai). Apžiūros kušetės būna per aukštos, per siauros ir slidžios, be jokių rankenėlių, į kurias galėtum įsikabinti lipdamas ant jų, ar versdamasis ant šono. Rentgeno stalai būna labai aukšti ir ne visada reguliuojami į ki reikiama aukščio. Odontologo krėslo yra nepritaikyti,perlipant ant jų galima nuslysti, nes jie padengti slystančia medžiaga. Geriausia būtų automatinis rėmas, kurio pagalba, vežimėlis su jame esančiu žmogumi būtų paverčiamas tam tikru kampu, kad būtų patogų ir jam, ir gydytojui suteikti kokybiškas paslaugas. Aš visada stresuoju, kai turiu persėsti į odontologo kėdę, nes kelis kartus buvau tiesiog nuslydusi“).

Tęsinys →

Eilės pas gydytojus, specialistų trūkumas buvo įvardintas 38 respondentų pasisakymuose (pvz., „Kaip reikia pakliūti, pas spec gydytoja. Būna didelės eilės, pvz. Vaikų stomatologas, neurologas“, „Mūsų konkrečiu atveju vaikų psichiatras, odontologas (gydymas su sedacija arba narkoze), reabilitacijos sutrikusios raidos vaikui. Eilės yra neapsakomo ilgio. Patekti pas nemokamą specialistą reikia laukti mažiausiai pusę metų, kitur laukėme metus...“, „Šeimos daktarė . Nekelia , neatsako į skambutį“).

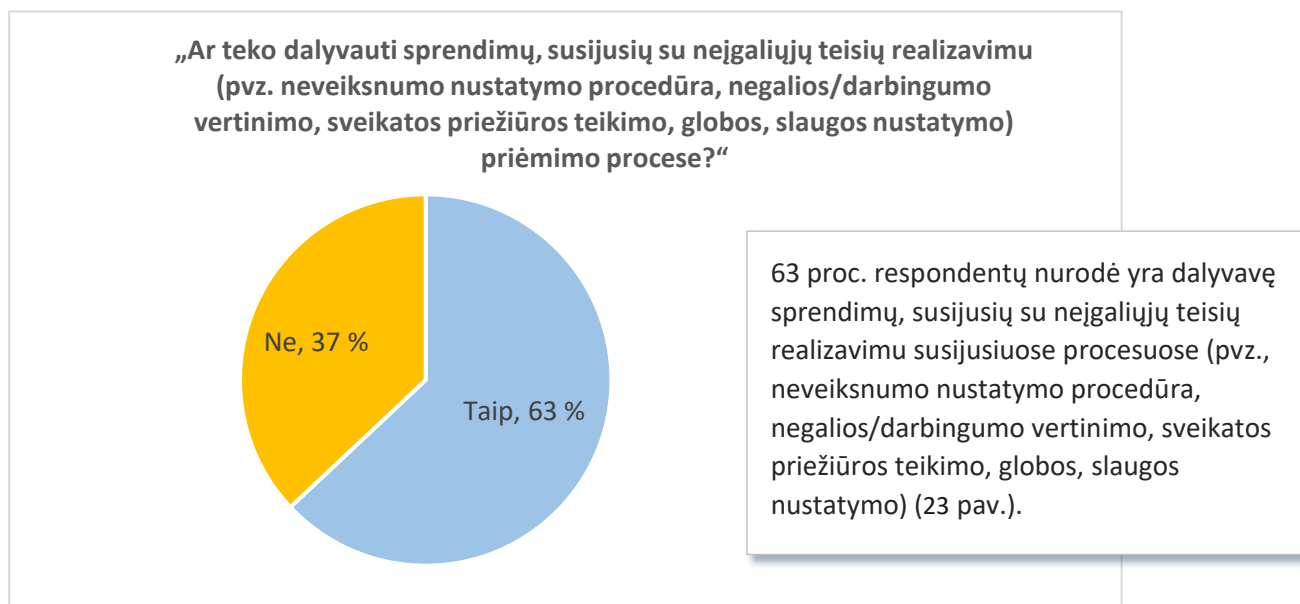
26 teiginiai patvirtina sunkumus gaunant ginekologų teikiamas paslaugas (pvz., „Aukštos kušetės įvairiems tyrimams, ginekologiniams tyrimams nepritaikytos vietos“, „Ginekologai, neimanoma pasitikrinti moterims turint fizine negalia..“).

Be visų sisteminių, organizacinių, aplinkos pritaikymo problemų, buvo paminėtas ir gydymo įstaigose dirbančių asmenų netinkamas požiūris į asmenis su negalia (16 patvirtinančių teiginių, pvz., „Gydytojai ir kiti specialistai, nemoka ir nenori (BIIO) Žmonių su protine negalia“, „Visos. **Požiūris....rūšiavimas....abejingumas....**“, „Visu, kadangi turiu klausos negalia, i mane dažnai žiuri kaip i kokia nevisaverte...o tai labai nemalonu.)“.

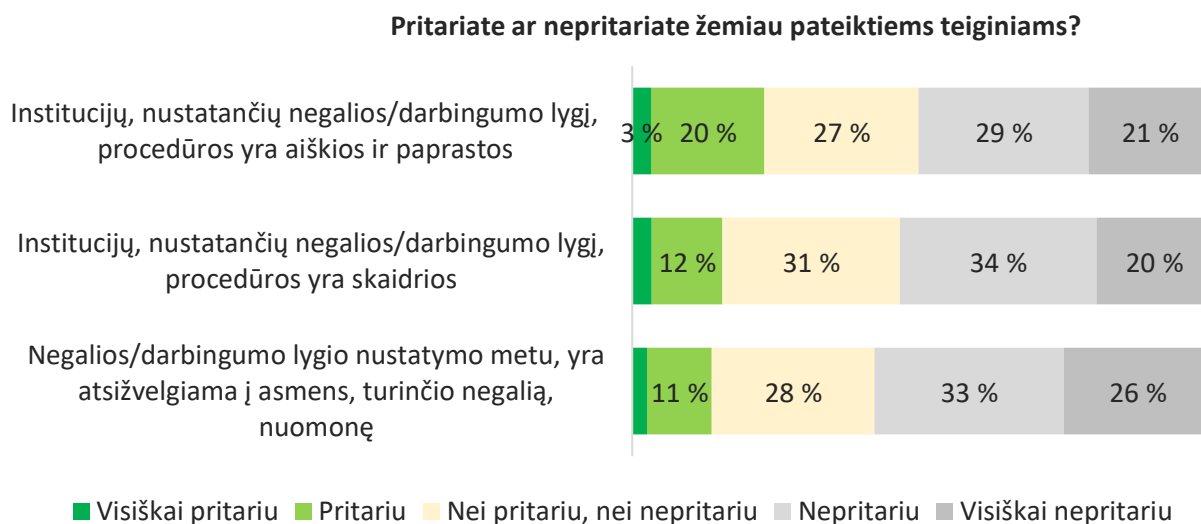
Dalis respondentų problemas, kylančias sveikatos priežiūroje įvardijo vienu žodžiu, arba atvirkščiai – aprašydami problemas plačiai. Tokio pobūdžio teiginiai buvo apjungti į kategoriją „Pavienės, kompleksinės, kitos priežastys“ (41 patvirtinantis teiginys, pvz., „Labai sudėtinga ir paini "ESveikata" svetainė, norint prisiregistruoti savarankiškai, reikalinga reginčio asmens pagalba“, „Priklauso nuo pinigų kiekio kišenėje“, „Pagalba į namus nėra reglamentuota“).

Dalis respondentų nurodė, jog problemų, gaunant sveikatos priežiūros paslaugas nėra arba jos tokios pat kaip ir neturintiems negalios. Ši kategorija („nėra problemų gaunant sveikatos priežiūros paslaugas“) apjungia 13 išsakytų komentarų.

2.7. Institucijų, nustatančių negalios/darbingumo lygį, vertinimas

23 pav. Patirtis dalyvaujant su neįgaliųjų teisių realizavimu susijusiuose procesuose (pvz., neveiksnumo nustatymas, negalios/darbingumo vertinimas ir kt.) (n=387)

24 pav. Institucijų, nustatančių negalios/darbingumo lygį, vertinimas (n=387)

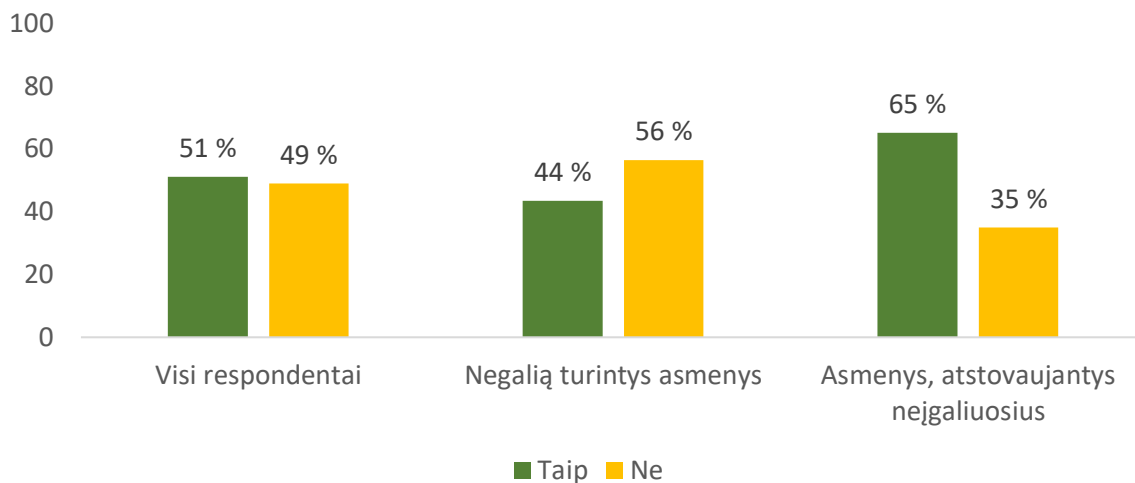
Respondentai taip pat turėjo įvertinti institucijų, nustatančių negalios/darbingumo lygį, darbą (24 pav.): tam, jog „Institucijų, nustatančių negalios/darbingumo lygį, procedūros yra aiškios ir paprastos“ pritarė kiek daugiau nei penktadalis respondentų (23 proc.). O tam, jog šių institucijų procedūros yra skaidrios – pritarė dar mažesnė dalis respondentų – 15 proc. Daugiau nei dešimtadalis respondentų (14 proc.) nurodė, jog yra atsižvelgiama į negalią turinčio asmens nuomonę negalios/darbingumo lygio nustatymo metu (tam nepritarė 59 proc. respondentų).

Nėra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp asmenų, dalyvavusių tokiose procedūrose ir nedalyvavusių.

Tačiau yra statistiškai reikšmingas skirtumas tarp turinčių negalią ir jų atstovų. Asmenys, turintys negalią, yra linkę vertinti pozityviau – tiek procedūrų aiškumą ir paprastumą, tiek jų skaidrumą, tiek tai, jog yra atsižvelgiama į negalią turinčio asmens nuomonę.

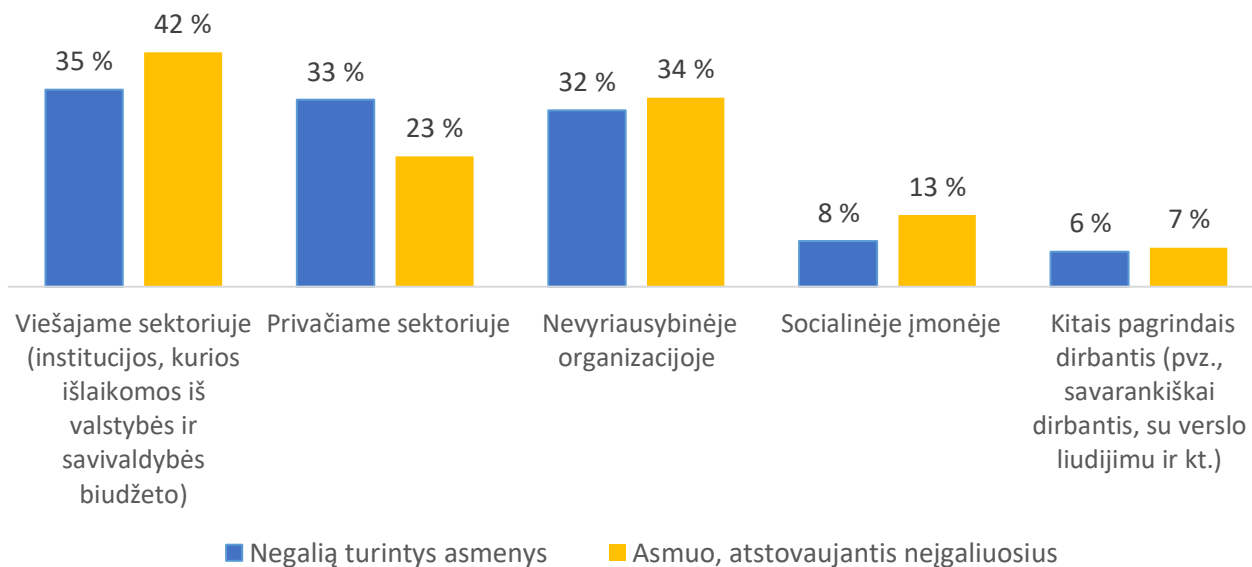
2.8. Darbinė padėtis

„Ar šiuo metu dirbate darbą, už kurį gaunate algą?“

25 pav. Respondentų darbinė padėtis (n=387)

„Nurodykite, kur dirbate“

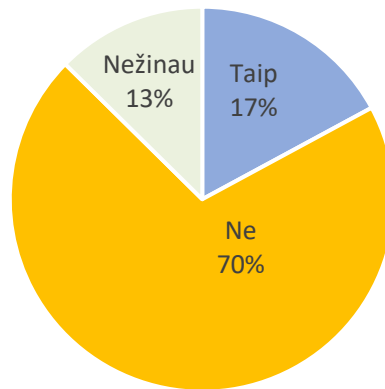

26 pav. Darbo sektorius („Nurodykite, kur dirbate“) (n=387)

44 proc. respondentų, turinčių negalią, nurodė, jog „šiuo metu dirba darbą, už kurį gauna atlygį“. Daugiau nei trečdalis, negalių turinčių respondentų, dirba viešajame sektoriuje, trečdalis – privačiame sektoriuje, 32 proc. – nevyriausybiniuose organizacijose. Mažesnę dalį respondentų dirba socialinėse įmonėse (8 proc.) arba dirba „kitais pagrindais“ (6 proc.).

Atitinkamai, asmenys, kurie atstovauja neįgaliuosius, daugiausiai dirba viešo sektoriaus įmonėse (42 proc.), nevyriausybiniuose organizacijose (34 proc.). Privačiame sektoriuje nurodė dirbantys 23 proc., socialinėse įmonėse – 13 proc., dirbantys kitais pagrindais – 7 proc.

„Ar Jūsų darbo vietai yra taikoma valstybės subsidija
(pagal Užimtumo rėmimo programą)?“

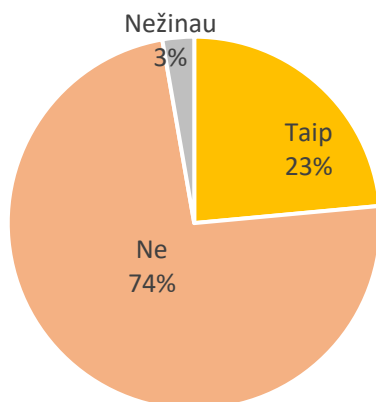

27 pav. Valstybės subsidijos taikymas darbo vietai (dirbantys respondentai, turintys negalią) (n=111)

17 proc. dirbančių negalią turinčių respondentų nurodė, jog jų darbo vietai yra/buvo taikoma valstybės subsidija. Didžiajai daugumai respondentų (70 proc.) tokia subsidija darbo vietai nebuvo taikoma.

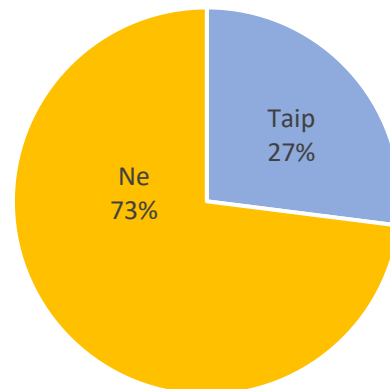
2.9. Dalyvavimas reabilitacijos programose

„Ar kada nors teko dalyvauti neįgaliųjų profesinės reabilitacijos programoje?“

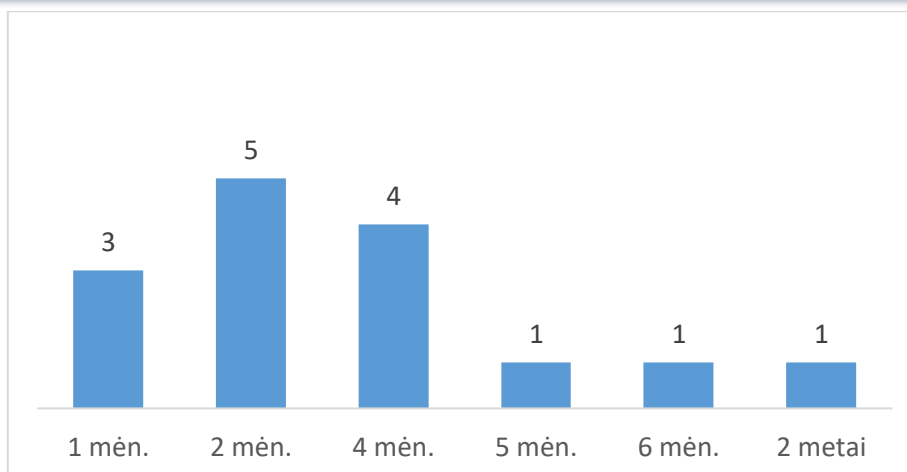
28 pav. Dalyvavimas neįgaliųjų profesinės reabilitacijos programoje (respondentai, turintys negalią) (n=255)

„Ar buvote įdarbintas po profesinės reabilitacijos programos baigimo?“

29 pav. Įdarbinimas po profesinės reabilitacijos baigimo (respondentai, turintys negalią ir dalyvavę neįgaliųjų profesinės reabilitacijos programoje) (n=60)

23 proc. respondentų, turinčių negalią, nurodė, jog jiems yra tekę dalyvauti neįgaliųjų profesinės reabilitacijos programoje. Iš jų 27 proc. buvo įdarbinti po profesinės reabilitacijos baigimo.

30 pav. Kiek laiko dirbo įdarbinti baigę neįgaliųjų profesinės reabilitacijos programą (respondentų skaičius n=15)

Po neįgaliųjų profesinės reabilitacijos programų įdarbinti respondentai, dažniausiai išdirba keletą mėnesių – 3 respondentai išdirbo 1 mėnesį, 5 respondentai – 2 mėnesius, 4 respondentai – 4 mėnesius. 1 respondentas nurodė buvęs įdarbintas 5 mėnesius, 1 respondentas – 6 mėnesius. Dar vienas respondentas nurodė, jog po neįgaliųjų profesinės reabilitacijos programos buvo įdarbintas 2 metams. Taip pat, vienas respondentas įrašė atsakymą „pusę dienos“ (jo atsakymas grafike nėra vaizduojamas).

Išvados

Tyrimo dalyviai. Tyrimas (kiekybinė apklausa internetu) atliktas 2021 balandžio – gegužės mėnesiais. Ataskaita parengta remiantis 387 respondentų atsakymais.

Tyrimo dalyvavo 73 proc. moterų ir 26 proc. vyrų. 1 proc. (5 respondentai) atsisakė nurodyti savo lytį.

66 proc. respondentų, dalyvavusių apklausoje, nurodė turintys negalią. 34 proc. nurodė, jog jie atstovauja neįgaliosioms ar dirba su negalia susijusiose organizacijose.

Apklausa reprezentuoja skirtingų amžiaus grupių respondentus, taip pat skirtinguose Lietuvos regionuose gyvenančius asmenis. Daugiau nei pusė respondentų (51 proc.) nurodė turį aukštąjį išsimokslinimą.

Didžiausia dalis respondentų nurodė turintys fizinę (judėjimo) negalią (47 proc.), 28 proc. respondentų turi kompleksinę negalią, 9 proc. – psichosocialinę, 8 proc. – regos bei 7 proc. – klausos negalią. 1 proc. (2 respondentai) nurodė turį intelekto negalią.

Bendras padėties vertinimas. Beveik pusė respondentų (45 proc.) neigiamai vertina asmenų, turinčių negalią, teisių užtikrinimą Lietuvoje. Dešimtadalis respondentų negalią turinčių asmenų teisių užtikrinimą vertina teigiamai, beveik pusė (46 proc.) – vertina vidutiniškai („nei gerai, nei blogai“). Nėra statistiškai reikšmingų skirtumų vertinant negalią turinčių asmenų ir jų atstovų nuomones (abi grupės padėtį vertina panašiai).

20 proc. respondentų pritaria, o 60 proc. nepitaria, jog Lietuvoje viešai teikiamų paslaugų kiekis ir kokybė užtikrina galėjimą savarankiškai gyventi negalią turinčiams asmeniui. Statistiškai reikšmingai skiriasi nuomonės negalią turinčių ir juos atstovaujančiųjų. Kritiškiau situaciją yra linkę vertinti negalią atstovaujantys asmenys, nei patys neįgalieji.

Vertinant asmenų su negalia padėties pokyčius Lietuvoje per pastaruosius penkerius metus, 46 proc. respondentų nurodė, jog padėtis pagerėjo, 16 proc. – jog padėtis pablogėjo. Negalią turintys asmenys linkę kritiškiau vertinti pokyčius per pastaruosius penkerius metus lyginant su negalią turinčių asmenų atstovų nuomone (skirtumas statistiškai reikšmingas).

79 proc. respondentų žino, kas yra Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvenciją (iš jų 30 proc. žino dokumento turinį).

63 proc. respondentų žino institucijas, tarnybas, organizacijas, kurios gina asmenų su negalia teises. 7 proc. iš jų yra kreipęsi į tokias organizacijas.

Infrastruktūros pritaikymas negalią turintiems asmenims. Infrastruktūros pritaikymą negalią turintiems asmenims gerai vertina nuo 22 iki 32 proc. respondentų. Geriausiai pritaikyta laikoma „gyvenamoji vieta“ (32 proc.) respondentų, prasčiausiai – privačių paslaugų teikėjų pastatai, kaip parduotuvės, kavinės, kirpyklos (gerai vertina 22 proc. respondentų). Respondentai nurodo, jog nors prie pastatų ar viešose erdvėse būna įrengta infrastruktūra, pritaikyta neįgaliesiems, tačiau dažnai ji būna nefunkcionaliai – neveikianti ar veikianti netinkamai.

Technologijų pritaikymas negalią turintiems asmenims. Technologijų pritaikymą negalią turintiems asmenims gerai vertina nuo 38 iki 52 proc. respondentų. Geriausiai pritaikyta laikomas „internetinis turinys“ (51 proc. respondentų) bei galimybė išsikviesti pagalbą telefonu (52 proc.), prasčiausiai – televizijos pritaikymas (38 proc. respondentų vertino kaip „labai gerai“ ar „gerai“).

Ugdymo, švietimo prieinamumas negalią turintiems asmenims. Ugdymo, švietimo prieinamumą negalią turintiems asmenims gerai vertina nuo 31 iki 39 proc. respondentų. Labiausiai pritariama teiginiui, jog „švietimas (mokymasis, studijos) yra prieinamas asmenims, turintiems negalią“ (39 proc.), mažiausiai – jog „asmenys, turintys negalią, turi galimybę įgyti tos srities išsilavinimą, kurio jie patys nori“ (31 proc.) bei „bendrojo lavinimo įstaigose užtikrinama asistento, specialiojo ugdymo pedagogo ar logopedo pagalba“ (31 proc.).

Sveikatos paslaugų prieinamumas asmenims, turintiems negalią.

Sveikatos paslaugų prieinamumą negalią turintiems asmenims gerai vertina nuo 22 iki 38 proc. respondentų. 38 proc. respondentų pritaria, jog „negalią turintiems asmenims yra užtikrinamos tokios pat kokybės sveikatos priežiūros ir gydymo paslaugos kaip ir asmenims jos neturintiems“. Šiuo požiūriu nėra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp asmenų, turinčių negalią ir jų atstovų (abi grupės padėtį vertina panašiai).

36 proc. respondentų blogai vertina poliklinikų, ligoninių ir kt. gydymo įstaigų prieinamumą, o 48 proc. – neigiamai vertina sveikatos priemonių, pvz., rentgeno, echoskopijos aparatų, ginekologo kėdės ir kt., pritaikymą neįgaliesiems (iš jų penktadalis – vertina „labai blogai“). Sveikatos priežiūros priemonių pritaikymą asmenims su negalia kritiškiau vertina negalią turintys asmenys, nei juos atstovaujantys asmenys. Dėl sveikatos paslaugų prieinamumo – statistiškai reikšmingų skirtumų nestebėta.

56 proc. respondentų nurodo, jog susiduria su neigiamu visuomenės požiūriu į jų norą gyventi aktyvų lytinį gyvenimą, susilaukti vaikų. 49 proc. nurodo, jog tokį neigiamą požiūrį turi sveikatos specialistai. Šiais klausimais nėra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp negalią turinčių asmenų ir juos atstovaujančių asmenų.

Atsakymų į atvirą klausimą „Nurodykite, kokios sveikatos priežiūros specialistų paslaugos, Jūsų manymu, sunkiausiai prieinamos negalią turintiems žmonėms. Kokios, Jūsų manymu, yra neprieinamos priežastys?“ analizė parodė, jog [autentiški respondentų pasisakymai pateikiami kursyvu, kalba netaisyta]:

Daugiausia patvirtinančių teiginių priskirta kategorijai „Sunkumai gaunant įvairias sveikatos priežiūros paslaugas“ (64 patvirtinantys teiginiai, pvz. „*Kai minėjau ABA terapija autistui...tai pirmoji pagalba, kitose šalyse kompensuojama valstybės...čia yra neprieinama, nors anot psichologės, vienintelė padeda...Kainuoja visas pajamas, o reikia maziausiai metų ir dar daugiau...*“).

Respondentams taip pat sudėtinga patekti ir gauti odontologų paslaugas (47 teiginiai, pvz., „*Odontologo.sunkių negalių turintiems, kuriems reikia tvarkyti dantis tik stacionariai, su anesteziologo pagalba,tokias paslaugas teikia tik Kauno klinikos, Santaros ir gal Klaipėdoj*“).

Kita problema – sveikatos įstaigų pasiekiamumas bei jų pritaikymas negalią turintiems asmenims (įvairius šios srities aspektus atskleidžia 43 patvirtinantys teiginiai, pvz., „*Laiptai, liftai! aukštai, pagalba kabinetuose–perkėlimai, transportavimas į prietaisus atlikti tam tikrus tyrimus*“).

Eilės pas gydytojus, specialistų trūkumas buvo įvardintas 38 respondentų pasisakymuose (pvz., „*Mūsų konkrečiu atveju vaikų psichiatras, odontologas (gydymas su sedacija arba narkoze), reabilitacijos sutrikusios raidos vaikui. Eilės yra neapsakomo ilgio. Patekti pas nemokamą specialistą reikia laukti mažiausiai pusę metų, kitur laukėme metus...*“).

26 teiginiai patvirtina sunkumus gaunant ginekologų teikiamas paslaugas (pvz., „*Aukštos kušetės įvairiems tyrimams, ginekologiniams tyrimams nepritaikytos vietos*“).

Be visų sisteminių, organizacinių, aplinkos pritaikymo problemų, buvo paminėtas ir gydymo įstaigose dirbančių asmenų netinkamas požiūris į asmenis su negalia (16 patvirtinančių teiginių, pvz., „Gdytojai ir kiti specialistai, nemoka ir nenori (BIIJ) Žmonių su protine negalia“).

Dalis respondentų problemas, kylančias sveikatos priežiūroje įvardijo vienu žodžiu, arba atvirkščiai – aprašydami problemas plačiai. Tokio pobūdžio teiginiai buvo apjungti į kategoriją „Pavienės, kompleksinės, kitos priežastys“ (41 patvirtinantis teiginys, pvz., „Priklauso nuo pinigų kiekio kišenėje“, „Pagalba į namus nėra reglamentuota“).

Dalis respondentų nurodė, jog problemų, gaunant sveikatos priežiūros paslaugas nėra arba jos tokios pat kaip ir neturintiems negalios. Ši kategorija („nėra problemų gaunant sveikatos priežiūros paslaugas“) apjungia 13 išsakytų komentarų.

Institucijų, nustatančių negalios/darbingumo lygį, vertinimas. 63 proc. respondentų nurodė, jog yra dalyvavę sprendimų, susijusių su neįgalųjų teisių realizavimu susijusiuose procesuose (pvz., neveiksnumo nustatymo procedūra, negalios/darbingumo vertinimo, sveikatos priežiūros teikimo, globos, slaugos nustatymo).

23 proc. respondentų pritaria teiginiui „Institucijų, nustatančių negalios/darbingumo lygį, procedūros yra aiškios ir paprastos“. 15 proc. respondentų pritarė, jog šių institucijų procedūros yra skaidrios. 14 proc. respondentų nurodė, jog yra atsižvelgiama į negalią turinčio asmens nuomonę negalios/darbingumo lygio nustatymo metu, tačiau su tuo nesutinka 59 proc. respondentų.

Darbinė padėtis. 44 proc. respondentų, turinčių negalią, nurodė, jog „šiuo metu dirba darbą, už kurį gauna atlygį“. Daugiau nei trečdalis, negalią turinčių respondentų, dirba viešajame sektoriuje, trečdalis – privačiame sektoriuje, 32 proc. – nevyriausybiniuose organizacijose. Mažesnę dalį respondentų dirba socialinėse įmonėse (8 proc.) arba dirba „kitais pagrindais“ (6 proc.).

17 proc. dirbančių negalią turinčių respondentų nurodė, jog jų darbo vietai yra/buvo taikoma valstybės subsidija. Didžiąją daugumą respondentų (70 proc.) tokia subsidija darbo vietai nebuvo taikoma.

Dalyvavimas reabilitacijos programose. 23 proc. respondentų, turinčių negalią, nurodė, jog jiems yra tekę dalyvauti neįgalųjų profesinės reabilitacijos programoje. Iš jų 27 proc. buvo įdarbinti po profesinės reabilitacijos baigimo. Po neįgalųjų profesinės reabilitacijos programų įdarbinti respondentai, dažniausiai išdirba keletą mėnesių.

Tyrimas atliktas Lietuvos negalios organizacijų forumo (Inf.lt) užsakymu

2021